

Salduz Plus: een min voor politieverhoorders? Impact en draagvlak in Vlaanderen.

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door (00903553) Verlet Felix

Academiejaar 2017-2018

Promotor:
Prof. dr. Antoinette Verhage

Commissaris:
Drs. Jan Roelandt

VOORWOORD

Deze masterproef betekent het slotstuk van acht jaar opleiding als werkstudent tot master in de criminologische wetenschappen. Als fulltime rechercheur bij de federale gerechtelijke politie West-Vlaanderen en met een uit de hand gelopen muzikale hobby was het geen evidentie om ook bij deze studies mijn volle inzet te blijven geven. Talloze verlofdagen en nachtelijke uren werden gespendeerd aan deze opleiding met enkele, soms zware, piekmomenten rond de jaarwisselingen en aan het prille begin van iedere zomer. Het was een heel gevarieerde en leerrijke ervaring waardoor mijn interessegebied rond criminaliteit immens verruimd werd. Niettemin was de motivatie soms ver te zoeken. Deze werd echter telkens terug aangewakkerd door de mensen rondom mij die ik hier dan ook vanuit de grond van mijn hart wil bedanken.

De belangrijkste constante doorheen alle jaren was en is steeds mijn familie, mijn ouders, broers en zussen. Zonder hun steun ging dit document geen leven leiden en had ik de opleiding nooit kunnen vervolledigen. Mijn broer Dries en zus Bieke wens ik in het bijzonder te danken voor, naast de mentale steun, hun kritische blik en talloze tips bij het nalezen van diverse papers en dus ook deze masterproef.

Verder wil ik zeker mijn promotor prof. dr. Antoinette Verhage bedanken voor haar steun tijdens mijn bachelorproef en ook deze thesis. Gezien ik in Ieper woon en ook wel het best zelfstandig werk, hebben we elkaar niet veel kunnen ontmoeten, maar telkens ik ergens vast zat of een prangende vraag had kon ze me onmiddellijk terug op weg zetten. Bedankt voor de ondersteuning hierbij.

Mijn vriendin Margot zal wellicht even opgelucht zijn als ikzelf bij het afronden van deze opleiding. Eindelijk kunnen de verlofdagen weer gespendeerd worden aan reizen die verder

gaan dan mijn studiekamer. Bedankt voor het begrip, de opofferingen en vooral de vele steun die je me gegeven hebt.

Ten slotte wens ik nog alle andere familieleden, vrienden en collega's te bedanken voor hun interesse en het begrip dat ik net wat minder tijd had om bij hen te door te brengen. Mijn petekindje Lysken zal haar peter in ieder geval niet zo veel meer moeten missen.

Geniet van de wondere wereld van Salduz Plus.

INHOUDSTAFEL

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN.....	7
---	----------

INLEIDING.....	9
-----------------------	----------

DEEL 1: LITERATUURSTUDIE: DE EVOLUTIE NAAR SALDUZ PLUS ...	12
---	-----------

---

1. Inleiding	12
2. Ontstaan.....	12
3. De Europese routekaart	13
4. EU-richtlijn 2010/64/EU	14
5. EU-richtlijn 2012/13/EU	15
6. EU-richtlijn 2013/48/EU	15
7. Eerste Salduz-wetgeving: inhoud en evaluatie.....	16
7.1. Salduz I.....	17
7.2. Salduz II	17
7.3. Salduz III	18
7.4. Salduz IV	19
7.5. Impact op de werking van de politie	20
7.6. Evaluatie en aanbevelingen	21
8. Salduz Plus	23
8.1. Gewijzigde rechten voor iedere verhoorde van toepassing	24
8.2. Salduz I.....	25
8.3. Salduz II	25
8.4. Salduz III	26
8.5. Salduz IV	27
9. Wet van 31 oktober 2017	28
10. Implementatie van de richtlijn 2013/48/EU in andere landen	29
10.1. Verenigd Koninkrijk.....	29
10.2. Frankrijk.....	30
10.3. Nederland	31
11. Conclusie	33

DEEL 2: METHODOLOGIE	34
-----------------------------------	-----------

---

1. Probleemstelling en opzet	34
2. Onderzoeksvragen	35
3. Onderzoeksmethodologie.....	38
3.1. Literatuurstudie (secundair bureauonderzoek)	40
3.2. Kwalitatieve interviews	40

3.3. Survey.....	42
4. Beschrijving van de survey en de populatie.....	44
<u>DEEL 3: ONDERZOEKSRESULTATEN: DE IMPACT OP DE POLITIE EN</u>	
<u>HET VERHOOR .....</u>	49
1. Inleiding	49
2. Voorafgaand vertrouwelijk overleg	49
3. Bijstand tijdens het verhoor.....	54
4. Bijkomend vertrouwelijk overleg.....	58
5. Zwijgrecht	59
6. Verlenging arrestatietermijn.....	63
7. Werklast	65
8. Training.....	68
<u>DISCUSSIE & AANBEVELINGEN .....</u>	76
1. Inleiding	76
2. Rechten van verhoorde.....	76
3. Audiovisuele registratie.....	78
4. Waarde van het verhoor	80
5. Aanbevelingen.....	83
<u>BESLUIT.....</u>	85
<u>BIBLIOGRAFIE .....</u>	87
<u>BIJLAGE 1: LIJST MET TABELLEN .....</u>	I
<u>BIJLAGE 2: BEVRAGING POLITIEDIENSTEN.....</u>	IV
1. Begeleidende mail	IV
2. Vragenlijst online survey	VI

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

CJPOA: Criminal Justice and Public Order Act (1994)

Code C: Code of Practice for the Detention, Treatment and Questioning of Persons by Police Officers

Col. 8/2011: omzendbrief van het college van procureurs-generaal houdende de richtlijnen inzake de organisatie van de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor binnen het kader van het Belgisch strafprocesrecht (dd. 29 november 2017). Indien een vroegere versie van deze omzendbrief bedoeld wordt zal dit in de tekst erbij vermeld worden.

CPT: European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

DSB: Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid

EHRM/ECtHR: Europees Hof voor de Rechten van de Mens/ European Court of Human Rights

EVRM: Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

FEEDIS: Feeding Information System. Dit is de software binnen de federale politie voor het opstellen van rapporten en processen-verbaal.

FGP: federale gerechtelijke politie (de gedeconcentreerde gerechtelijke diensten van de federale politie)

HR: de Hoge Raad der Nederlanden

ISLP: Integrated System for the Local Police. Dit is de software binnen de lokale politie voor het opstellen van rapporten en processen-verbaal.

PACE: Police and Criminal Evidence Act (1984)

Salduz Plus: wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord (B.S. 24/11/2016)

Salduzwet: wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan (B.S. 5 september 2011)

Sv.: Wetboek van strafvordering

VTSv.: wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering.

Wet Franchimont: wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. (B.S. 02/04/1998)

WVH: wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis (B.S.14/08/1990)

INLEIDING

2008 is het jaar dat ik afstudeerde aan de politieschool en een nieuw avontuur begon bij de federale gerechtelijke politie. Op die politieschool leerde ik veel over verhoortechnieken en deden we uren rollenspelen. De rechten van de verhoorden kwamen echter maar beperkt aan bod, behalve dan de rechten die in art. 47bis Sv. stonden, ingevoerd door de Wet Franchimont¹. Datzelfde jaar was er een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens die daar toch verandering in zou brengen. Dit arrest leidde immers tot verschillende wetswijzigingen en een totaal andere manier van verhoren. Het wetgevend eindresultaat was de wet Salduz Plus. In tien jaar is er dus veel veranderd op het gebied van verhoren. Dit merkte ik ook aan collega's die met tal van vragen en onzekerheden rondliepen. Moet er nu een advocaat verwittigd worden? Hebben ze recht tot bijstand of enkel op een vertrouwelijk overleg? Mag een slachtoffer zijn advocaat meebrengen? Het was op de route naar Salduz Plus niet altijd even duidelijk. Ondertussen zijn we meer dan een jaar na de invoering van Salduz Plus en zou het toch moeten duidelijk zijn. Maar die onzekerheden leken niet verdwenen. Dit was dan ook een eerste motivatie om rond dit thema mijn masterproef te schrijven.

Een tweede motivatie vond ik bij mezelf. In het begin van mijn carrière was de organisatie van een verhoor een simpele taak. De moeilijkheid lag in het verhoren zelf, het gebruik van bepaalde technieken om de waarheid te kunnen achterhalen, het 'spel' tussen verhoorder en verhoorde. Tegenwoordig lijkt de organisatie van het verhoor het meest uitdagend en tijdrovend te zijn en wordt een goede inhoud en verklaring minder prioritair, zolang de rechten van de verhoorden maar gerespecteerd worden. Al gauw merkte ik dat ook enkele collega's met gelijkaardige

---

¹ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. (B.S. 02/04/1998)

verzuchtingen zaten. Je kon ook zien dat er meer uren gingen naar (de organisatie) van een verhoor en dat er vaak lang moest gezocht worden naar de juiste up-to-date documenten. De inhoud van de verhoren leek te veranderen. Ik begon me af te vragen of die maatregelen door Salduz Plus ingevoerd wel effectief zo'n grote invloed had op het politiewerk. Gezien het ook een vrij recente wetgeving was kon ik geen bronnen over onderzoeken terugvinden die dit nagaan en ook geen evaluaties omtrent Salduz Plus nalezen. Het onderwerp van mijn masterproef was dus duidelijk: een verduidelijking maken over wat de nieuwe wetgeving juist inhoudt en een evaluatie maken m.b.t. de impact op het politiewerk en de inhoud van de verklaringen. Had de wetgeving wel een negatieve invloed zoals die ervaren werd door sommigen? Betekende de Salduz Plus dus een min voor de politieverhoorders?

In het eerste deel wordt de wetgeving via een literatuurstudie nader bekeken. Er wordt omschreven wat de Europese wortelen zijn, hoe de Belgische stam tot ontwikkeling kwam en hoe de kruin er uiteindelijk uitziet. Een speciale focus gaat uit naar die elementen die een mogelijke invloed hebben om de (werklast van) de politieverhoorders en op de organisatie en inhoud van de verhoren. De wetgeving van enkele buurlanden worden ook kort besproken om te kunnen nagaan hoe zij omgaan met deze materie en mogelijk kunnen er enkele best practices meegenomen worden.

Het tweede deel omschrijft de onderzoeksmethodologie. Op basis van de literatuurstudie wordt het onderzoeksopzet en de probleemstelling gevormd. Van daaruit worden de onderzoeksvragen geformuleerd. Om op deze vragen te kunnen antwoorden zijn er diverse onderzoeksmethodes nodig. De literatuurstudie levert een goed beeld van de wetgeving maar andere methoden zijn nodig om dit beeld te verfijnen. Enkele experts werden geselecteerd om een maximum aan inzichten te verzamelen. Deze inzichten vormen op hun beurt de basis voor de bevraging van de politiediensten. Dit deel eindigt met de beschrijving van de populatie.

In het derde deel worden de resultaten van bevraging getoetst aan de interviews van de experten en aan de gegevens uit de literatuurstudie. De nieuwe elementen, ingevoerd door Salduz (Plus) worden afzonderlijk besproken en daarna volgt de bespreking van het algemeen effect op de werklast van de politieverhoorders. Ten slotte wordt er nagegaan of een training of opleiding noodzakelijk of gewenst is.

Deze masterproef eindigt met enkele discussiepunten als voorzet voor verder onderzoek. Het zijn elementen die vaak naar voor komen als men door de wandelgangen van een politiebureau loopt en ongetwijfeld nog later aan bod zullen komen bij evaluaties van Salduz Plus. Er worden vervolgens enkele aanbevelingen gedaan op basis van de bevindingen die tijdens het onderzoek naar boven kwamen.

DEEL 1: LITERATUURSTUDIE

DE EVOLUTIE NAAR SALDUZ PLUS

---

1. Inleiding

A free and voluntary confession is deserving of the highest credit, because it is presumed to flow from the strongest sense of guilt, and therefore it is admitted as proof of the crime to which it refers; but a confession forced from the mind by the flattery of hope, or by the torture of fear, comes in so questionable a shape when it is to be considered as the evidence of guilt, that no credit ought to be given to it; and therefore it is rejected.

(King v. Warickshall (1783), p. 235).

In de 18de eeuw werd het belang van een vrijwillig afgelegde verklaring al benadrukt. Indirect komen de rechten van de verhoorde hier al aan bod. Ze hebben het recht om een verklaring af te leggen zonder valse beloftes of dwang van de verhoorders, enkel dan kan de verklaring als bewijs gebruikt worden. Deze zogenaamde “*voluntariness test*” was lang de standaard voor verhoren. In de Verenigde Staten van Amerika werd dit in de jaren 1960 vervangen door de *Miranda warning*. Daarmee kwam er eerder een focus op de gevolgde procedures van de verhoorders. De verklaring kon (in het algemeen) niet gebruikt worden als de waarschuwing niet gegeven werd (Ma, 2007).

2. Ontstaan

De rechten van de verhoorde werden het laatste decennium een hot item. Aan de basis hiervan lag een jongeman uit Izmir (Turkije), Yusuf Salduz. Deze persoon werd op 29/05/2001 gearresteerd voor deelname aan een onwettige demonstratie in steun van de PKK en voor het ophangen van een illegale banner. Aanvankelijk legde de 17-jarige een bekentenis af, maar hij trok deze verklaring terug in voor de rechter. Hij meende slecht behandeld te zijn door de politie en de verklaring werd onder druk afgelegd. Er was geen advocaat aanwezig tijdens die eerste verklaring. Dhr. Salduz werd op 05/12/2001 veroordeeld voor de feiten. Er werd in beroep

gegaan op deze beslissing, maar in cassatie werd dit beroep verworpen. Uiteindelijk kwam de zaak voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waarbij er geargumenteed werd dat het recht op een eerlijk proces geschonden werd, meer specifiek het recht omschreven in artikel 6 §3 (c) EVRM: *‘Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, heeft in het bijzonder de volgende rechten [...] c. zich zelf te verdedigen of daarbij de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te bekostigen, kosteloos door een toegevoegd advocaat te kunnen worden bijgestaan, indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen.’*

Het Hof vermeldt in haar motivatie dat artikel 6 EVRM in principe bedoeld is voor het vrijwaren van de rechten tijdens de rechtszaak, maar dat het niettemin ook geldt tijdens de opsporingsfase. Bijkomend stelt het Hof dat nationale wetgeving soms dermate complex is wat de verhoorde kwetsbaarder maakt. Een compensatie voor deze kwetsbaarheid is de bijstand van een advocaat. Bovendien kan het gedrag en de houding van een verdachte bij het begin van het onderzoek zodanig beslissend zijn waardoor de bijstand van een advocaat een voordeel kan betekenen al bij de aanvang van het politieverhoor. Het Hof besloot dan ook op 27/11/2008 dat het recht omvat in art. 6 §3 (c) EVRM wel degelijk geschonden werd. (Salduz vs Turkey, ECtHR)

3. De Europese routekaart

Onder impuls van de uitspraak van het EHRM werd in 2009 door de Europese Unie een programma opgestart, de routekaart ter versterking van de procedurele rechten van verdachten

en beklaagden in strafprocedures (verder: de routekaart)². Dit programma heeft als bedoeling om minimumstandaarden te waarborgen voor vijf belangrijke rechten³, deze zijn:

- A. Vertaling en vertolking
- B. Informatie over de rechten en informatie over de beschuldiging
- C. Juridisch advies en rechtsbijstand
- D. Communicatie met familie, werkgever en consulaire autoriteiten
- E. Bijzondere waarborgen voor kwetsbare verdachten of beklaagde

4. EU-richtlijn 2010/64/EU

Dit programma werd geleidelijk aan vertaald in enkele Europese richtlijnen. De eerste in rij was richtlijn 2010/64/EU betreffende het recht op vertaling en vertolking in strafzaken dd. 20/10/2010. Deze richtlijn diende vertaald te worden in de wetgeving van de lidstaten, uiterlijk op 27/10/2013. Onder de toenmalige minister van justitie, mevr. Turtelboom, bleef het dossier echter liggen. Pas op 24/10/2016 verscheen onder impuls van minister Geens de wet ter implementatie van de richtlijn 2010/64/EU in het staatsblad⁴. Er was weinig of bijna geen Europese politieke oppositie tegen de totstandkoming van deze richtlijn. Bij de discussie omtrent de vertaling van de andere rechten groeide deze oppositie wel (Weis, 2010).

---

² Resolutie Raad nr. 2009/C 295/01, 30 november 2009 over een routekaart ter versterking van de procedurele rechten van verdachten en beklaagden in strafprocedures, *Pb.C* 4 december 2009, afl.295, 1

³ Daarnaast is er nog een 6de maatregel die vermeld wordt, namelijk het opstellen van een groenboek over voorlopige hechtenis.

⁴ Wet houdende verdere omzetting van de Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures en van de Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ

5. EU-richtlijn 2012/13/EU

De richtlijn 2012/13/EU behandelde het recht tot informatie (B). Dit omvat 3 specifieke rechten, waaronder het recht op informatie over de procedurele rechten, inclusief een schriftelijke verklaring van de rechten voor verdachten. Daarnaast omvat de richtlijn het recht om op de hoogte gesteld te worden van de reden tot vrijheidsbeneming en waarvan hij/zij verdacht wordt, dit voor het eerste politieverhoor. Ten slotte wordt ook het recht tot kosteloze toegang tot essentiële dossierstukken vermeld. De uiterlijke implementatiedatum, zoals vermeld in artikel 11.1 van de richtlijn, betreft 02/06/2014. In België werden de verschillende deelrechten geleidelijk aan geïmplementeerd via verschillende wetten. Zo werd het recht tot toegang tot het strafdossier geregeld via titel 6 van de Wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie (B.S. 31/01/2013). De andere maatregelen werden ingevoerd via de Salduzwet⁵ (infra).

6. EU-richtlijn 2013/48/EU

De overige rechten (C-D-E) zijn omvat in de Europese richtlijn 2013/48/EU van 22/10/2013 met implementatiedatum 27/11/2016. In België kwamen deze rechten in beperkte mate al naar voor bij de implementatie van de Salduzwet. Er werd aan de volledige richtlijn voldaan door Salduz Plus (B.S. 24/11/2016). Deze wetten worden in de volgende delen van deze masterproef nader toegelicht.

---

⁵ Wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en van de Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan, BS 5 september 2011, 56347

7. Eerste Salduz-wetgeving: inhoud en evaluatie

De Salduzwet betreft de wet van 13 augustus 2011 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, om aan elkeen die wordt verhoord en aan elkeen wiens vrijheid wordt benomen rechten te verlenen, waaronder het recht om een advocaat te raadplegen en door hem te worden bijgestaan (B.S. 5 september 2011). De wet wordt verder toegelicht en aangevuld met richtlijnen in de omzendbrief Col. 8/2011 van 23 september 2011, houdende richtlijn inzake de organisatie van de bijstand door een advocaat vanaf het eerste verhoor binnen het kader van het Belgisch strafprocesrecht, uitgaande van het college van procureurs-generaal.

In de wet worden verschillende rechten toegekend aan verhoorden, afhankelijk van hun hoedanigheid. Er wordt een onderscheid gemaakt van 3 categorieën rechten, met name de “rechten geldend voor elke verhoorde persoon”, “de rechten geldend voor de verdachte persoon” en “de rechten geldend voor de van zijn vrijheid beroofde verdachte”. De tweede categorie wordt echter nog verder verdeeld op basis van de zwaarte van de straf. Er worden immers bijkomende rechten voorzien voor een verdachte van een misdrijf waar minimum 1 jaar gevangenisstraf op staat. Dit zorgt ervoor dat er in principe 4 verhoorcategorieën zijn die genummerd worden van categorie Salduz I tot Salduz IV:

- Salduz I: verhoor van getuigen/slachtoffers (niet verdachte)
- Salduz II: verhoor van verdachten van een misdrijf met een strafdrempel van minder dan 1 jaar en verkeersmisdrijven (art. 138, 6°, 6°bis en 6ter Sv.)
- Salduz III: verhoor van verdachte van een misdrijf met een strafdrempel van meer dan 1 jaar gevangenisstraf, niet van zijn vrijheid ontnomen.
- Salduz IV: verhoor van gearresteerde verdachten

In de volgende delen worden de wijzigingen voor elke categorie besproken en wordt een evaluatie gemaakt naar werklust toe.

7.1. Salduz I

De verhoorde Salduz I heeft bijgevolg enkel recht op de nieuwe rechten geldend voor elk te verhoren persoon ongeacht zijn hoedanigheid. De wijzigingen voor deze categorie zijn:

- Ieder verhoor begint met de beknopte mededeling van de feiten waarover de verhoorde zal worden verhoord⁶.
- Bij aanvang van het verhoor wordt de ondervraagde in kennis gesteld van het “zwijgrecht light”, met name dat hij niet kan verplicht worden zichzelf te beschuldigen.⁷
- Bovenstaande wijzigingen worden nauwkeurig in het proces-verbaal van verhoor opgenomen.

7.2. Salduz II

De persoon die in de categorie Salduz II verhoord wordt, ontvangt eveneens de rechten van een verhoorde Salduz II, maar met enkele toevoegingen/wijzigingen:

- Voor het eerste verhoor wordt een schriftelijke verklaring van zijn rechten overhandigd aan de hand van een model, door de Koning opgesteld⁸.
- Naast de kennisgeving van het zwijgrecht light is er een bijkomende kennisgeving dat hij de keuze heeft, na bekendmaking van zijn identiteit, om een verklaring af te leggen,

---

⁶ Art. 2 °1 Salduzwet, ter wijziging van art. 47bis Sv §1 1.

⁷ Art. 2 °1 Salduzwet, ter wijziging van art. 47bis Sv §1 1.(d)

⁸ Art. 2 °2 Salduzwet, ter toevoeging van art. 47bis Sv §4

te antwoorden op de hem gestelde vragen of te zwijgen. Deze combinatie wordt de “zware versie” van het zwijgrecht genoemd⁹.

7.3. Salduz III

Ook in de Salduz III-categorie zijn de voornoemde gewijzigde rechten van toepassing en worden ze aangevuld met enkele belangrijke extra wijzigingen:

- de verhoorde heeft recht (enkel) voor het eerste verhoor een vertrouwelijk overleg te hebben met een advocaat naar keuze of een hem toegewezen advocaat. Men kan afstand doen van dit recht door een schriftelijk gedateerd en ondertekend document. Deze afstand kan enkel door een meerderjarige persoon gedaan worden. Indien dit eerste verhoor op schriftelijke uitnodiging geschiedt, kunnen de voorgaande rechten via deze uitnodiging meegedeeld worden evenals de beknopte mededeling van de feiten. In dit geval wordt de betrokkene geacht een advocaat te hebben geraadpleegd voor hij zich aanbiedt voor verhoor.¹⁰

Indien het eerste verhoor in Salduz III zonder voorafgaande uitnodiging doorgaat kan het verhoor op verzoek van de te ondervragen persoon éénmalig worden uitgesteld, teneinde hem de gelegenheid te geven een advocaat te raadplegen.¹¹

---

⁹ “Zwijgrecht light” en “zwijgrecht zware versie” zijn begrippen die naar voor komen in de Col. 8/2011, versie dd 23/09/2011

¹⁰ Art. 2 °2 Salduzwet, ter toevoeging van art. 47bis Sv §2 °3

¹¹ Col. 8/2011, versie dd 23/09/2011

7.4. Salduz IV

Voor deze categorie gelden dezelfde wijzigingen als bij de Salduz I en II-verhoren. Het vertrouwelijk overleg met een advocaat zoals in Salduz III vermeld, komt ook hier naar voor maar wordt verder gepreciseerd. Let wel, deze bijkomende rechten zijn enkel van toepassing op de verhoren afgenomen van de verdachte die van zijn vrijheid benomen is tijdens de arrestatieperiode (fase tot het al dan niet verlenen van het aanhoudingsbevel) en eventueel tijdens de eenmalige verlenging van deze periode bij bevel van de onderzoeksrechter.

- Recht op een éénmalig vertrouwelijk overleg met een advocaat naar keuze voor het eerste verhoor. Indien geen advocaat gekozen werd of deze verhinderd is, kan de permanentiedienst van de balie een advocaat toewijzen. Het vertrouwelijk overleg dient binnen de twee uren na contact met de advocaat plaats te vinden, dit voor maximum 30 minuten. Indien er geen vertrouwelijk overleg plaatsvond binnen deze twee uren, vindt er alsnog een telefonisch vertrouwelijk overleg plaats met de permanentiedienst waarna het verhoor kan aanvangen. Enkel na vertrouwelijk telefonisch contact met de permanentiedienst kan de betrokken meerderjarige (een minderjarige kan nooit afstand doen) afstand doen van het vertrouwelijk overleg (opnieuw via een schriftelijk gedateerd en ondertekend document).¹²
- Recht op bijstand van de advocaat tijdens het verhoor. De advocaat kan ook nog tijdens het verhoor aanwezig zijn na dit reeds begonnen is (na verloop van bovenstaande termijnen). Op het recht tot bijstand kan enkel door een meerderjarige afstand gedaan worden terug via een afstandsverklaring of via het proces-verbaal van het verhoor.¹³

---

¹² Art. 4 Salduzwet, ter aanvulling van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, art. 2bis §1

¹³ Art. 4 Salduzwet, ter aanvulling van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, art. 2bis §2

- Het verhoor met bijstand kan éénmalig voor maximaal vijftien minuten onderbroken worden met het oog op bijkomend vertrouwelijk overleg op verzoek van de verhoorde of zijn advocaat.¹⁴
- Recht op het inlichten van een vertrouwenspersoon. Dit kan uitgesteld worden in opdracht van de procureur des Konings of de onderzoeksrechter.¹⁵
- Recht op medische bijstand. Dit kan ook een arts naar keuze zijn, maar de kosten komen dan ten laste van de verhoorde.¹⁶

7.5. Impact op de werking van de politie

Het is duidelijk dat de Salduzwet zijn impact zal hebben op het politieverhoor en op de werklust van de politieverhoorder. Bij een verhoor Salduz I blijft die impact eerder beperkt. Er dienen wel bijkomende mededelingen gedaan worden bij aanvang van het verhoor maar dit neemt niet veel tijd in beslag. Voor een Salduz II-verhoor blijft de impact ook eerder gering. Er dient wel een schriftelijke verklaring van de rechten voorzien worden. Het opzoeken en printen van dit document, alsook het voorhanden hebben van een dergelijk document op het terrein zijn zaken die praktisch voorzien kunnen worden door de politieorganisatie. In principe zou er hier dus niet veel tijd mogen verloren gaan. Bij de verhoren Salduz III en Salduz IV zijn er echter externe factoren (buiten politie) die het geheel kunnen doen vertragen. De regeling van het vertrouwelijk overleg en de bijstand kan de aanvang van het verhoor enkele uren achteruit schuiven. Deze deelaspecten van de Salduzwet worden nader besproken in deel 3 van deze masterproef.

---

¹⁴ Art. 4 Salduzwet, ter aanvulling van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, art. 2bis §2

¹⁵ Art. 4 Salduzwet, ter aanvulling van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, art. 2bis §3

¹⁶ Art. 4 Salduzwet, ter aanvulling van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, art. 2bis §4

De wetgever speelde in beperkte mate in op de bijkomende werklast bij de politie. Zo werd de mogelijkheid gecreëerd om een éénmalig bevel tot verlenging van de arrestatietermijn met 24 uren door een onderzoeksrechter te laten uitvaardigen.¹⁷ Zo wordt de mogelijkheid voorzien om een vertrouwelijk overleg en verhoor met bijstand, alsook een eventuele voorleiding voor de onderzoeksrechter, te regelen en uit te voeren binnen een termijn van maximum 48u vanaf het moment van arrestatie.

7.6. Evaluatie en aanbevelingen

In het eindrapport inzake de evaluatie van de Salduzwet komende van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid (verder: DSB) dd. 15 februari 2013 staan enkele punten vermeld waarin blijkt dat de impact op de interne werking van de politie toch aanzienlijk is. De voornaamste kritiek is dat de vorm voorrang krijgt op de inhoud. Enkele van de belangrijkste tijdrovende elementen die zij aanhalen (Penne et al., 2013):

- Meer telefonisch verkeer (met advocaten en met de permanentiedienst) tussen het andere werk door, waardoor de onderzoeker soms “geblokkeerd” blijft aan een telefoontoestel en een bureel;
- Meer werk door het bijhouden van de webapplicatie;
- Meer werk door het moeten organiseren van een toezicht op de verdachte terwijl de onderzoeker aan het wachten is, aan het bellen is, of met de webapplicatie bezig is;
- Meer capaciteit door de organisatie van de ontvangst van de advocaat in het politiegebouw, diens begeleiding in het gebouw naar de consult/verhoorruimte, het

---

¹⁷ Art. 15bis WvH

scannen en in bewaring geven van persoonlijke bezittingen. Daarnaast moet ook tijdens de pauze begeleiding van de advocaat voorzien worden binnen de politiegebouwen;

- Meer werk doordat er meer verplaatsingen moeten gebeuren met de verdachte in het gebouw of zelfs buiten het gebouw (naar een andere politiezone, consult/verhoorruimte, bijkomend vertrouwelijk overleg via de telefoon,...);
- Meer werk doordat afspraken moeten worden geregeld met de advocaat inzake navolgende verhoren, eventueel ook voor de onderzoeksrechters;
- Vooral veel tijd- en capaciteitsverlies door het toekennen van Salduz-rechten waar de wet dit niet voorziet, zoals bij verhoren met de bijstand van een advocaat voor verdachten van categorie III. Bovendien moeten dergelijke verhoren dikwijls in functie van de agenda van de advocaat gebeuren.

De federale politie merkt nog op tijdens het onderzoek van de DSB dat al het extra - meestal formalistisch - werk niets te maken heeft met de kwaliteit van de verhoren, evenmin met de waarheidsvinding wat het doel is van een politieverhoor. Zonder een uitbreiding van de personeelscapaciteit of het terugschroeven van het onnodig formalisme, meent de federale politie dat de toepassing van de Salduzwet ervoor zorgt dat er minder tijd en capaciteit is voor het bestrijden van de criminaliteit. De vraag wordt dan ook gesteld om door middel van een wetswijziging het formalisme tot een minimum te beperken.

Uiteindelijk werden de standpunten, behoeften en wensen van de lokale en federale politie door de werkgroep 'implementatie Salduz' overgemaakt aan de minister van Justitie op 06 maart 2015 (Hezel, 2015). Voornamelijk wordt er gesproken over capaciteitsproblemen bij de politie door de aanzienlijk verhoogde werkdruk, het tekort aan advocaten in de permanentiedienst (voornamelijk in Wallonië en Franstalig Brussel) en het feit dat de slachtoffers in de kou gelaten

worden. Dhr. Bockstaele verklaart dit ook in zijn interview¹⁸: *‘De slachtoffers. Ze waren vergeten in Salduz 1 (eerste Salduzwet). Voor Europa tellen slachtoffers niet mee, getuigen ook niet. Zij werden volledig buiten spel gezet.’*

De aanbevelingen van de werkgroep ‘implementatie Salduz’ werden in 10 punten geformuleerd, waaronder de afschaffing van het verplichte afstandsconsult en het afschaffen van veelvuldige nutteloze herhalingen van rechten (Hezel, 2015). Het merendeel van deze aanbevelingen werden ook gevolgd door de wetgever en dit resulteerde in de nieuwe Salduzwet, de wet Salduz Plus.

8. Salduz Plus

The right to counsel means nothing unless it means the right to counsel at each and every step in a criminal proceeding. The failure at any particular point to have representation or to be aware of one's right to counsel may have an indelible and imponderable effect upon the entire proceeding, an effect which may not be erasable on the day of imposing the sentence.

(Canizio v. New York (1946), 327 U. S. 89)

Volgens de Salduzwet kan er enkel bijstand van een raadsman en een vertrouwelijk overleg ermee zijn tijdens of voor het eerste verhoor (of in de eerste arrestatieperiode). Dit betekent dat er de mogelijkheid is door de politie om een kort eerste verhoor uit te voeren en hem na aanhouding dan uitvoerig over de feiten te verhoren, zonder bijstand van een advocaat. Bovenstaande uitspraak uit 1946 geeft al aan dat het bijstandsrecht slechts zijn nut heeft als dit op ieder moment van de strafprocedure kan ingeroepen worden. Het lijkt dan ook logisch dat de rechtsbijstand doorgetrokken wordt naar elk verhoor en voor iedere persoon (ook slachtoffers en getuigen). Dit is dan ook één van de belangrijkste wijzigingen van de nieuwe

---

¹⁸ Cfr. deel 2, hoofdstuk 3.2

wet van 21 november 2016 betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord (B.S. 24/11/2016, verder: Salduz Plus).

De wijzigingen van Salduz Plus zijn wijzigingen aan het Wetboek van strafvordering, het Gerechtelijk Wetboek, de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis en de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel. De wijzigingen inzake het Europees aanhoudingsbevel wordt buiten de scope van deze masterproef gehouden omdat dit eerder gespecialiseerde materie is die in mindere mate een impact heeft op de dagdagelijkse werking van de politiefunctionarissen. De Col. 8/2011, opgesteld naar aanleiding van de Salduzwet, werd herzien dd. 29/11/2017 gelet op Salduz Plus.

De verhoorcategorieën Salduz I-IV blijven behouden maar veranderen enigszins. Salduz I blijven verhoorden die geen feiten ten laste worden gelegd. Salduz II wordt veranderd naar verdachten die niet van hun vrijheid ontnomen zijn, maar verdacht worden van feiten waarop geen vrijheidsbenemende straf staat. De categorie Salduz III zijn eveneens verdachten die niet van hun vrijheid ontnomen zijn, maar waar de feiten wel een vrijheidsbenemende bestraffing voorzien. De Salduz IV-categorie blijft dezelfde, namelijk verdachten die van hun vrijheid ontnomen zijn.

8.1. Gewijzigde rechten voor iedere verhoorde van toepassing

Art. 3 van Salduz Plus bepaalt de veranderingen aan art. 47bis Sv. In dit laatste artikel komt §6, die de rechten, die voor iedere verhoorde voorzien zijn, vermeld. Belangrijk hierbij is het recht op een beëdigde tolk (waarvan de kosten ten laste van de Staat zijn)¹⁹ en de mogelijkheid tot

---

¹⁹ Art. 47bis Sv. §6, °4

bijstand van een advocaat tijdens het verhoor.²⁰ Deze bijstand wordt ook ruimer geïnterpreteerd: naast de controle op het vrijwaren van de rechten van de verhoorde kan de advocaat vragen dat een bepaalde opsporingshandeling wordt verricht of een bepaald verhoor wordt afgenomen. Hij kan verduidelijking vragen over vragen die worden gesteld. Hij kan opmerkingen maken over het onderzoek en over het verhoor. Het is hem evenwel niet toegelaten te antwoorden in de plaats van de verdachte of het verloop van het verhoor te hinderen.²¹ De gewijzigde Col. 8/2011 raad dan ook aan om, indien een advocaat een verhoor bijwoont, hem de vraag stellen of hij opmerkingen heeft met betrekking tot het verhoor en zijn antwoord op te nemen in het proces-verbaal van verhoor.

8.2. Salduz I

Gezien de rechten voor iedere verhoorde reeds uitgebreid werden zijn er geen bijkomende rechten meer voor een verhoorde categorie Salduz I. Art. 47bis §1 Sv vermeldt wel de rechten die aan deze categorie dienen meegedeeld te worden, waaronder het zwijgrecht light. De Col. 8/2011 verwijst naar art. 5bis, §3 VTSv. waarbij er een passieve houding van de overheid is ten opzichte van de bijstand van een advocaat. Er is dus geen bezwaar tegen bijstand van een advocaat tijdens het verhoor, maar de betrokkene dient dit zelf te regelen.

8.3. Salduz II

Ook voor de categorie Salduz II gelden de algemene rechten, waardoor ook zij toegang krijgen tot het recht tot bijstand van een raadsman. De eerder ingevoerde regelgeving inzake het

---

²⁰ Art. 47bis Sv. §6, °7

²¹ Art. 47bis Sv. §6, °7 (c)

overhandigen van een schriftelijke verklaring van de rechten alsook de vermelding van het zwijgrecht zwaar blijven gelden. Parallel aan Salduz I is er opnieuw een passieve houding van de overheid ten opzichte van de bijstand van een advocaat. Er wordt dus geen voorafgaand vertrouwelijk overleg noch bijstand van een advocaat door de overheid geregeld, dit dient op eigen initiatief van de verhoorde te gebeuren.²²

8.4. Salduz III

In deze categorie zijn de rechten en de mededelingen van Salduz II van tel. Bijkomend is er de mededeling dat hij als verdachte wordt verhoord en dat hij het recht op een vertrouwelijk overleg en bijstand heeft. Voor een minderjarige in deze categorie is een vertrouwelijk overleg en de bijstand immers verplicht. Het vertrouwelijk overleg kan dan wel telefonisch plaatsvinden.²³

Veelal zal een verhoor Salduz III na een uitnodiging plaatsvinden. Een voordeel hiervan is dat een aantal rechten reeds in de schriftelijke uitnodiging kunnen vermeld worden, dit is inclusief het recht op een vertrouwelijk overleg en op de bijstand van een advocaat. In het geval van het eerste verhoor kan ook de schriftelijke verklaring van de rechten reeds gevoegd worden aan de uitnodiging. De meerderjarige die uitgenodigd werd wordt geacht reeds een advocaat te hebben geraadpleegd voorafgaand aan het verhoor en de nodige maatregelen te hebben genomen om zich door hem te laten bijstaan tijdens het verhoor.²⁴ De Col. 8/2011 stelt wel om bijkomende garanties te voorzien waaronder een periode van minimum drie vrije dagen te laten tussen de uitnodiging en het verhoor. Indien het verhoor na uitnodiging geschiedt dient er dus geen

---

²² Col. 8/2011, pag. 7

²³ Art. 47bis Sv. §3

²⁴ Art. 47bis Sv. §3

afstandsverklaring meer getekend te worden. Dit moet wel voor een categorie Salduz III zonder uitnodiging indien de verhoorde geen bijstand of vertrouwelijk overleg wenst. Deze afstand kan echter wel herroepen worden.²⁵

8.5. Salduz IV

De algemene rechten blijven onverkort gelden, ook voor de categorie Salduz IV, alsook de rechten vermeldt bij categorie Salduz III (weliswaar aangepast zoals in de volgende paragraaf omschreven). De specifieke rechten Salduz IV gelden voor iedere gearresteerde verdachte binnen de 48u van vrijheidsbeneming (zie punt 2.9) ook indien de betichting geen aanleiding kan geven tot een vrijheidsbenemende straf.

Het vertrouwelijk overleg dient plaats te vinden tussen de vrijheidsbeneming en voor het eerstvolgende verhoor. Om dit vertrouwelijk overleg te regelen wordt er steeds contact genomen met de permanentiedienst via de Salduz Webapplicatie, onafhankelijk de verhoorde een voorkeursadvocaat heeft of niet. Het vertrouwelijk overleg dient binnen de twee uur na het contact met een advocaat plaats te vinden. Met akkoord van de verhoorde kan dit ook telefonisch plaatsgrijpen.²⁶ Indien geen vertrouwelijk overleg kon plaatsvinden binnen de eerste twee uren vindt er alsnog een dergelijk telefonisch vertrouwelijk overleg plaats. Het vertrouwelijk overleg kan maximum dertig minuten duren.

Een verhoorde Salduz IV kan afstand doen van het recht op vertrouwelijk overleg en op bijstand tijdens het verhoor, en dit via een schriftelijke afstandsverklaring. Hij kan om een vertrouwelijk telefonisch contact verzoeken met een advocaat, maar dit is niet (meer) verplicht. Ook hier kan

---

²⁵ Art. 47bis Sv. §3

²⁶ Art. 2bis §2 WvH

de afstand herroepen worden. Er is een specifieke regeling voorzien wanneer er enkel afstand gedaan wordt indien het verhoor audiovisueel wordt opgenomen²⁷

Een bijkomend recht binnen Salduz IV is de mogelijkheid tot onderbreking van het verhoor met bijstand van een advocaat, dit voor maximaal 15 minuten, met het oog op een bijkomend vertrouwelijk overleg. Dit kan op verzoek van de verhoorde of zijn advocaat of bij het aan het licht komen van nieuwe strafbare feiten.²⁸ Bij een verhoorde Salduz III is dit niet voorzien. Gezien de verdachte hierbij niet aangehouden is, kan hij het verhoor stopzetten en weggaan wanneer hij wil. Dhr. Bockstaele zegt in zijn interview het volgende hierover: *'In een Salduz III kunnen ze permanent overleg plegen in principe. - We gaan hier stoppen, we komen morgen terug. - Dit is toch wel een nadeel. Het verhoor kan onderbroken worden in functie van de behoeften of de wil van de verdachte of van zijn advocaat. Zij kunnen het verhoor dan saboteren.'*

Het recht om een derde in te lichten²⁹ alsook het recht op medische bijstand³⁰ blijft behouden.

9. Wet van 31 oktober 2017

Een belangrijke wijziging naar werklust toe betreft de wet van 31 oktober 2017 tot wijziging van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, de wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of aanhouding mag worden verricht, de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel. Hiermee wordt de arrestatietermijn verruimd

---

²⁷ Art. 2bis §3 WVH

²⁸ Art. 2bis, §5 WVH

²⁹ Art. 2bis, §7 WVH

³⁰ Art. 2bis, §8 WVH

naar 48 uren in plaats van 24 uren. In principe was deze termijn al mogelijk door het bevel tot verlenging zoals vermeld in art. 15bis WVH. Omdat de wetgever de maximale arrestatietermijn van 48 uur wil behouden werd vorig artikel geschrapt en is een bevel tot verlenging niet meer mogelijk. Of de verlengde arrestatietermijn de werklast van de politie effectief verlaagd, wordt bevraagd in de survey waarvan het resultaat terug te vinden is in deel 3 van deze masterproef.

10. Implementatie van de richtlijn 2013/48/EU in andere landen

De wetgeving Salduz Plus kwam er naar aanleiding van een Europese richtlijn. Het is dus evident dat dit thema ook in andere Europese landen behandeld werd. Als voorbeelden bekijken we de situatie in het Verenigd Koninkrijk en de implementatie van de richtlijn in Frankrijk en Nederland.

10.1. Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk is vrijgesteld van de implementatie van richtlijn 2013/48/EU.³¹ Desalniettemin is het zeker interessant om even stil te staan bij de situatie in dit land inzake de rechten van de verdachten. In het Verenigd Koninkrijk wordt het verhoor geregeld door de *Police and Criminal Evidence Act (PACE)* en de *Code of Practice for the Detention, Treatment and Questioning of Persons by Police Officers (Code C)*. De PACE zorgde ervoor dat een verdachte al sinds 1986 het recht heeft op zowel een vertrouwelijk overleg als bijstand tijdens het verhoor. Zowel in Engeland als in Wales werd hiervoor een permanentiedienst bij de advocaten voorzien. Het recht om een vertrouwenspersoon in te lichten over de

---

³¹ Overweging 58, Richtlijn 2013/48/EU

vrijheidsbeneming is eveneens aanwezig naast ook het zwijgrecht. Bijkomend is het een verplichting om de politieverhoren op te nemen (geluidsopname) indien deze plaatsvinden in een politiekantoor (Ma, 2007). Veel van de rechten vernoemd in de richtlijn 2013/48/EU waren dus reeds in het Verenigd Koninkrijk in voege lang voor het Saldutzijdperk.

De Engelse wetgeving gaat zelfs een stukje verder met de invoering van wat men noemde de causatieplicht. Al vanaf het ogenblik dat er gegronde aanwijzingen zijn dat een persoon een misdrijf gepleegd heeft, is er in het Verenigd Koninkrijk een dergelijke causatieplicht. Deze vermelding van het zwijgrecht en het recht tot bijstand van een advocaat wordt nogmaals herhaald als de verdachte gearresteerd wordt en na iedere onderbreking tijdens het politieverhoor. Als een verhoorde beroep doet op zijn zwijgrecht kan dat echter wel gevolgen hebben tijdens zijn proces. Sinds 1994 is de *Criminal Justice and Public Order Act (CJPOA)* van kracht. Ingevolge de CJPOA kan de jury tijdens het proces rekening houden met het feit dat de verhoorde beroep deed op zijn zwijgrecht en dat met negatieve gevolgen voor die verhoorde inzake de schuldvraag. Stille kan namelijk aangenomen worden als schuld, bevestiging of als belemmering/misleiding (Mirfield, 1997).

10.2. Frankrijk

In Frankrijk werd met de wet van 04 januari 1993 het recht tot overleg met een advocaat ingevoerd, dit tijdens de arrestatietermijn, de *garde à vue*. Het was toen mogelijk om bij aanvang van de arrestatie een overleg van maximum 30 minuten aan te vragen. (Giannouloupoulos, 2013) Dit was een eerste stap in de richting van een verzekering van de rechten van de verhoorde. Daarvoor werden advocaten eerder gezien als *personae non gratae* in Franse politiebureaus. Dit betekende echter geen revolutie in de vrijwaring van deze rechten. Pas in 2000 (Wet van 15 juni 2000) werd de verplichte mededeling ingevoerd waarbij politiediensten een verdachte dienen te informeren dat ze het recht hebben om niet te antwoorden op de gestelde vragen.

De grootste wijzigingen werden ingevoerd met de wet van 14/04/2011, waarbij de verdachte het recht kreeg om zich te laten bijstaan door een advocaat tijdens het verhoor. Als de verdachte op dit recht beroep doet, kan er geen verhoor plaatsvinden tot de advocaat aanwezig is of tot er een periode van 2 uur verstreken is en geen advocaat aanwezig kan zijn. Inzake het zwijgrecht diende na deze wet een verdachte erop te worden gewezen dat hij het recht heeft om een verklaring af te leggen, te antwoorden op de gestelde vragen of te zwijgen.

10.3. Nederland

Het Salduz-arrest leidde ook in Nederland tot grote veranderingen. Voor dit arrest was er, net zoals in Frankrijk of België, geen voorziening die een consultatiegesprek met een advocaat voorafgaand aan het eerste verhoor toekende. De toelating aan de verdachte om een advocaat bij het verhoor aanwezig te hebben was er evenmin (Verhoeven, 2013). Dit wordt bevestigd door het rapport van de *European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CPT)³² uit 1992. Hierin wordt er vooral verwezen naar de toegang tot een advocaat tijdens de eerste uren van de arrestatie: *‘The period immediately following deprivation of liberty is when the risk of intimidation and ill-treatment is greatest. The CPT has therefore recommended that persons detained by the security forces be entitled to have access to a lawyer as from the very outset of their deprivation of liberty. This right should include both the right to contact the lawyer and to be visited by him and, in principle, the right to have the lawyer present during interrogation’*. In het antwoord van de Nederlandse overheid op deze aanbeveling kwamen er al enkele problemen naar boven: *‘There are often practical difficulties in finding a lawyer who is available at such short notice. Moreover, it is not considered desirable for legal counsel to be present during the police interrogation, when the investigating officer is intent upon creating an atmosphere in which the person concerned is*

---

³² <https://rm.coe.int/1680697759>

*prepared to cooperate in establishing the facts and clarifying his role in the suspected crime. The presence of legal counsel at this stage could have the effect of lessening his willingness to cooperate, which would oblige the police to make more frequent use of other measures to establish the truth such as searching the premises of third parties.*³³ Dit antwoord wijst op een mogelijks praktisch probleem (de beschikbaarheid van een advocaat) alsook op de invloed van een advocaat op de bereidwilligheid om een verklaring af te leggen. Er wordt meteen ook al verwacht dat andere onderzoeksmethoden meer belang zullen krijgen.

Na het arrest van het EHRM diende Nederland dan toch zijn wetgeving aan te passen. De Hoge Raad der Nederlanden (verder: HR) gaf een interpretatie aan het Salduz-arrest op 30/06/2009. In dit arrest van de HR staat in paragraaf 2.5 dat ze uit art. 6 EVRM afleiden dat een aangehouden verdachte het recht heeft om voorafgaand aan het verhoor door de politie een advocaat te raadplegen. Ze leiden er echter niet uit af dat de verdachte recht heeft op de aanwezigheid van een advocaat bij het politieverhoor. Daar komen ze op terug in hun uitspraak dd 22/12/2015³⁴: *‘Hoewel het EHRM nimmer uitdrukkelijk en zonder voorbehoud heeft beslist dat onder alle omstandigheden sprake is van een dergelijke schending ingeval de raadsman van de verdachte niet aanwezig is bij het verhoor, is in het licht van de bedoelde casuïstische rechtspraak van het EHRM de rechtszekerheid ermee gediend dat de Hoge Raad thans overgaat tot een aanscherping van de regels betreffende de rechtsbijstand [...] Met het oog daarop gaat de Hoge Raad voortaan ervan uit dat een aangehouden verdachte het recht heeft op bijstand van een raadsman tijdens zijn verhoor door de politie, behoudens bij het bestaan van dwingende redenen om dat recht te beperken.’*

---

³³ <https://rm.coe.int/168069775b>

³⁴ ECLI:NL:HR:2015:3608, 6.3

Na de uitspraken van de Hoge Raad werd er toch wetgevend initiatief getoond door de Nederlandse regering dat resulteerde in de Wet van 17/11/2016.³⁵ Hierin wordt de nieuwe interpretatie van de Hoge Raad gevolgd en is ook de Nederlandse wetgeving conform de Europese richtlijn 2013/48/EU.

11. Conclusie

Het Salduz-arrest leidde in enkele lidstaten tot verschillende wetswijzigingen. Deze wijzigingen hebben ongetwijfeld een impact op de politiewerking. Reeds in 1994 haalde de Nederlandse regering in hun antwoord op het CPT-rapport enkele mogelijke probleempunten aan (cf. supra). Deze praktische en inhoudelijke problemen zijn geen louter Nederlandse problemen en kunnen ook naar boven komen in andere landen zoals België. In het volgende hoofdstuk gaan we verder in op enkele elementen uit de Salduz (Plus)-wetgeving die hun invloed hebben op de werkdruk van de politie alsook op de verklaring van de verhoorden.

---

³⁵ Wet van 17 november 2016, houdende implementatie van richtlijn nr. 2013/48/EU van het Europees Parlement en de raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming (PbEU L294)

DEEL 2: METHODOLOGIE

---

1. Probleemstelling en opzet

In het eerste deel werd de totstandkoming van Salduz Plus uit de doeken gedaan. Deze wetgeving moet zorgen voor een verhoogde vrijwaring van de rechten van de verhoorde, maar heeft ook zijn invloed op de werking van de politiediensten. Naast een verhoogde administratieve last wordt er ook meer tijd gespendeerd aan de organisatie van het vertrouwelijk overleg en de bijstand van een advocaat. Deze masterproef gaat na wat deze verhoging van werklust juist omvat en hoe de politiediensten dit ervaren.

Naast de effecten op de werklust gaan we ook na of Salduz Plus invloed heeft op het verloop en de inhoud van het politieverhoor. Door de invoering van Salduz Plus wordt er bij alle verhoren immers voorzien dat er een derde partij, naast de verhoorder(s) en verhoorde, kan aanwezig zijn, namelijk een advocaat. Bij een confrontatie (meerdere verhoorde personen) kan iedere verhoorde zich laten bijstaan door een advocaat. Dit geldt ook bij de organisatie van een keuzeconfrontatie (line-up) of van een reconstructie van de feiten. De aanwezigheid van deze derde partij zorgt ongetwijfeld voor een aanpassing bij verhoorders. In deze masterproef wordt er nagegaan of dit in de ogen van de politiediensten werkelijk een grote invloed heeft op de manier van verhoren. Kunnen geroutineerde verhoorders nog dezelfde verhoortechnieken gebruiken of dienen deze aangepast te worden door de aanwezigheid van een advocaat? Is er een andere attitude of zijn er andere vaardigheden nodig? Daaraan gekoppeld hoort de vraag of er bijscholing of training voor de verhoorders georganiseerd moet worden om deze verhoortechnieken bij te schaven of de vaardigheden aan te leren.

Ten slotte wordt er onderzocht of het vertrouwelijk overleg en de bijstand van een advocaat een wijziging teweegbrengt in de verklaring van de verhoorde. Mogelijks worden er inhoudelijke aspecten aangehaald door een advocaat tijdens het vertrouwelijk overleg die dan naar voor

komen in de bewoording van de verhoorde. Vanuit het oogpunt van de politieverhoorder wordt bekeken of men een wijziging in de verklaring ervaart. Zo kan er bijvoorbeeld nagegaan worden of er nu meer beroep wordt gedaan op het zwijgrecht of dat de verhoorde zelf verklaart dat hij iets niet mag of juist iets moet verklaren op aangeven van zijn raadsman.

Om na te gaan wat het effect is van het wijzigend regelgevend kader voor verhoren, maken we idealiter een vergelijking tussen de situatie voor en na de wijziging. Dit zouden we bijvoorbeeld kunnen doen op dossierniveau. Bijvoorbeeld: zijn de dossiers anders samengesteld, zijn er inhoudelijke accentverschuivingen, et cetera. Het is evenwel geen evidentie om deze informatie op dossierniveau beschikbaar te krijgen op een voldoende geaggregeerd niveau om een globale vergelijking te kunnen maken. Zo is er de beschikbaarheid van deze dossiers voor wetenschappelijk onderzoek (instemming nodig), is er de diversiteit aan feiten, ... Daarom werd er voor deze masterproef geopteerd om te polsen naar de perceptie bij de politiediensten die betrokken zijn bij verhoren. We spitsen onze aandacht dus tot één van de belanghebbenden, namelijk de politiediensten, naast de andere belanghebbenden bij de Salduz Plus-regelgeving zoals verdachten, getuigen, advocaten en slachtoffers.

2. Onderzoeksvragen

Tijdens dit onderzoek worden er twee onderzoeksvragen vooropgesteld. De eerste onderzoeksvraag is eerder theoretisch van aard en gaat na wat de gevolgen en wijzigingen zijn van Salduz (Plus) op het verloop en de inhoud van een politieverhoor. Dit vormde de scope in het eerste deel van deze masterproef. Organisatorisch werd er toch een groot stuk veranderd zowel bij de invoering van de Salduzwet als bij de invoering van Salduz Plus. Dit heeft zijn gevolgen op het verloop van een politieverhoor. Het recht tot vertrouwelijk overleg en bijstand van een advocaat kan het begin van het eigenlijke verhoor tot enkele uren vertragen. Deze

wacht- en consultatietijd kan zijn gevolgen hebben op het resultaat van het verhoor. Bij “het verloop van een verhoor” wordt hier dus eerder alle tijds-elementen bedoeld die een effect hebben op de indeling, vlotheid en inhoud van het verhoor.

Ook de wijziging bij het verhoor zelf en voor de verhoorder worden onderzocht. Een bijzondere focus hierbij gaat uit naar de vaardigheden van de verhoorder en zijn verhoortechnieken. Wat deze vaardigheden zijn, komt al ruim naar voor in eerder gevoerd onderzoek (McClelland, 1993; Bergenhenegouwen, Ten Horn, & Mooijman, 1997 en Hoekstra & van Sluijs, 2003). In de masterproef staan we eerder stil bij de mate waarin er een wijziging nodig is bij de verhoorcompetenties ingevolge Salduz Plus bij de politiediensten in Vlaanderen. Dit doen we bijvoorbeeld door te kijken naar het ervaren van stress voor het uitvoeren van een verhoor met bijstand van een advocaat of de nood aan verdere opleiding.

Een laatste theoretische deelvraag is of er inhoudelijke wijzigingen in de verklaringen merkbaar zijn na de invoering van Salduz Plus. Iedere verklaring en ieder dossier is verschillend, daarom is het ook moeilijk of onmogelijk om de verklaringen voor en na Salduz Plus te gaan vergelijken. Om deze deelvraag te beantwoorden doen we dus eerder beroep op de ervaring van verhoorders. Het is dus de vraag of zij een duidelijk verschil merken in de algemene inhoud van verklaringen voor Salduz Plus en deze era. Hieraan gekoppeld is dus het effect van de raadsman op de verklaring van de verhoorde.

Bij de tweede onderzoeksvraag gaan we na wat de wijzigingen doorgevoerd door middel van Salduz Plus nu werkelijk betekenen voor de politiediensten op het terrein, met name de impact op de werklust van deze diensten. Er wordt verwacht dat de organisatie van het vertrouwelijk overleg en de bijstand heel wat tijd in beslag neemt. Dit is niet alleen zo voor de eerste verhoren, maar zeker ook voor navolgende verhoren. Er zijn immers diverse zaken gewijzigd door Salduz Plus met hun invloed op de uitnodiging en organisatie van navolgende verhoren.

Inspirerend hierbij zijn de werkzaamheden van de Salduz-denktank. Dit is een Belgische groep experts rond de organisatie van verhoren en de Salduz-wetgeving met als voorzitter procureur-generaal Yves Liégeois. Deze denktank deed enkele voorstellen tot wetwijzigingen na de invoering van de Salduzwet. Enkele van deze wijzigingen (bijvoorbeeld de afschaffing van het telefonisch afstandsconsult) hadden onder andere als doel de bijkomende verhoging van de werklust te beperken. Er wordt nagegaan of deze wijzigingen, uiteindelijk ingevoerd via Salduz Plus, hun gewenste effect hadden.

De laatste deelvraag behandelt de perceptie bij de politiediensten van Salduz Plus. Dit is meteen ook de voornaamste focus van deze masterproef. Maken de wijzigingen het werk complexer of net eenvoudiger? Werden de wijzigingen voldoende gecommuniceerd en uitgelegd? Heeft men een negatieve affectiviteit ten opzichte van de bijhorende uitgebreide administratie bij het organiseren van een verhoor? Dit zijn onder andere de elementen die hierbij kunnen aan bod komen.

We kunnen de hoofd- en deelvragen dus als volgt samenvatten:

- Wat zijn de effecten van Salduz Plus voor het verloop en de inhoud van een politieverhoor?

- Wat wijzigt er aan het verloop van een politieverhoor en de organisatie ervan?*
- Zijn er andere verhoortechnieken of verhoorcompetenties vereist na de invoering van Salduz Plus?*
- Welke inhoudelijke effecten op de verklaringen van de verhoorde ervaart men?*

- Leidt Salduz Plus tot een verhoging van de werklust bij de politiediensten?

- Welke veranderingen binnen Salduz Plus kunnen zorgen voor een verhoging van die werklust?*

- *Welke maatregelen zijn genomen om te anticiperen op een mogelijke verhoging?*
- *Hoe wordt de nieuwe regelgeving ervaren binnen de politiediensten?*

In deze masterproef opteren we om deze vragen in deel 3 te behandelen, dit per deelaspect van de wetgeving. De Salduz-wetgeving is te ruim om een overzichtelijke globale analyse te maken zonder onderverdeling. Concreet wordt dus per belangrijke wijziging deze wijziging en de impact ervan op het verloop en de inhoud van een verhoor (onderzoeksvraag 1) nader omschreven, alsook de invloed op de ervaren werklast bij de politieverhoorders.

Bij de meting van de werklast maken we geen gebruik van een exacte meting van de tijd die men besteedt aan de dossiers (voor zover deze informatie al beschikbaar is voor een vergelijkend onderzoek). Wel opteren we ervoor om de (per definitie subjectieve) beleving te bevragen.

3. Onderzoeksmethodologie

Bij de ontwikkeling van deze masterproef werd er gekozen om diverse kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden te combineren. Iedere onderzoeksmethode levert op een bepaalde manier informatie, eigen aan de soort methode. Afhankelijk van de soort informatie dat er gewenst werd, werd een welbepaalde methode gekozen.

Kwalitatieve methoden zijn de uitgelezen methoden om een beeld te krijgen van de subjectieve ervaringen rond een bepaald thema. (Davies & Hughes, 2014) Via deze methoden gaan we het thema, zijnde Salduz Plus en de wijzigingen die deze met zich meebrengt, gaan verkennen. In deze masterproef opteren we om enerzijds een literatuurstudie uit te voeren en anderzijds enkele interviews af te nemen van experts. Kwalitatief onderzoek brengt echter enkele beperkingen met zich mee. Zo is er de beperkte herhaalbaarheid en vergelijkbaarheid wat dan ervoor zorgt

dat veralgemeningen minder mogelijk zijn. Het onderzoeksobject van deze masterproef is de verzameling van de verhoorders uit de grootste federale en lokale politiediensten in Vlaanderen. Enige veralgemening is dus wel vereist. Het lijkt niet opportuun om de ervaringen van twee experts te veralgemenen naar deze grote groep mensen.

Om in de breedte te kunnen gaan wordt er in deze masterproef geopteerd om ook kwantitatieve onderzoeksmethoden te gebruiken. Deze leiden makkelijker tot vergelijkingen en veralgemeningen. We kiezen dan ook voor een surveyonderzoek. Dit is een gestructureerde vorm van dataverzameling die ons toelaat om een grote populatie te bereiken zoals hier vereist is. Het is een methode van dataverzameling waarbij de informatie op een directe wijze wordt verkregen van individuen teneinde de basis te vormen voor veralgemeningen tot ruimere populaties. Het is dan ook de meest ontwikkelde kwantitatieve methode binnen de sociale wetenschappen. (Manheim, Rich, Willnat, Brians, & Babb, 2012) Door de gestructureerde manier van bevragen en het bevragen van een ruimere populatie, kunnen we op zoek gaan naar regelmatigheid in de ervaringen van verschillende politiediensten in Vlaanderen. Er kunnen eventuele gedeelde wijzigingen in verhoortechnieken, aanpassingen van gedrag, ervaringen van werkdruk en zo meer geïdentificeerd worden.

Daarnaast kan er ook binnen de totale bevraagde populatie worden nagegaan of er systematische verschillen zijn in de perceptie van de politiediensten. Zijn de ervaringen van interventiediensten vergelijkbaar met deze rechediensten? Spelen de individuele achtergrond kenmerken van de respondenten een rol bij het duiden van eventuele verschillen? Hierbij denken we aan ervaring, opleiding, beschikbare ondersteuning, et cetera.

3.1. Literatuurstudie (secundair bureauonderzoek)

Een literatuurstudie is een heel geschikte methode om een overzicht te verkrijgen omtrent de beschikbare kennis over een bepaald thema. Het kan eveneens een beeld geven over welke informatie er nog niet aanwezig is en dus als inspiratiebron dienen voor wat er nog onderzocht moeten worden.

Er werd een literatuurstudie uitgevoerd om de ontwikkeling van Salduz Plus en de veranderingen die deze met zich meebrengt te omschrijven. Voornamelijk werd er gebruik gemaakt van wetenschappelijke artikels, boeken en andere publicaties die door middel van de zoekmachine Google Scholar (via het UGent-netwerk) alsook door de diverse zoekencyclopedieën ter beschikking zijn gesteld via het Athena-netwerk. Er werd naar zowel Nederlandstalige als Engelstalige bronnen gezocht via de zoektermen “salduz”, “salduz plus”, “police interrogation”, “verhoor”, “legal rights”, “rechten verhoorde”, “lawyer”, “bijstand advocaat” of een combinatie van deze termen. Bij de relevante resultaten werd verdergegaan naar de bronnen die erin gebruikt worden of naar de bronnen waarin die resultaten geciteerd worden.

3.2. Kwalitatieve interviews

Om de bekomen literaire gegevens te duiden en te vertalen naar de situatie bij de politie werden enkele kwalitatieve interviews afgenomen van experts. Zij kunnen de theorie naar de praktijk brengen. De interviews werden semidirectief afgelegd, dus met behulp van enkele richtvragen. Deze interviews werden opgenomen via een digitale dictafon om de verwerking ervan te vergemakkelijken. De geïnterviewden werden telkens gevraagd of ze akkoord gingen met de opname en met de vermelding van hun identiteit. De kans om anoniem te blijven werd hen aangeboden, maar dit werd niet gevraagd. Zaken die onder het beroepsgeheim vallen worden

niet weerhouden in deze masterproef. Er kunnen wel voorbeelden van bepaalde situaties vermeld worden zonder enige vermelding van identiteiten of specifieke kenmerken van het dossier waardoor deze identiteiten kunnen achterhaald worden.

Een eerste interview werd afgenomen van ere-hoofdcommissaris van de federale gerechtelijke politie te Gent, Marc Bockstaele. Dhr. Bockstaele is eveneens lid van de Salduzdenktank en heeft de roll-out gedaan van de eerste Salduzwet en Salduz Plus aan alle lesgevers verhoortechnieken en proces-verbaal. Zelf is hij ook lesgever aan bijzondere inspectiediensten, magistraten en aan diverse provinciale politiescholen. Dhr. Bockstaele werd bevraagd om Salduz Plus te duiden en zijn verwachtingen naar de impact ervan te horen.

Om ook een dieper inzicht te verkrijgen in de praktische gevolgen door de invoering van Salduz Plus werd rechercheur David Roelant geïnterviewd. David Roelant is sedert 1991 bij de politie en sinds 1999 werkzaam bij de gerechtelijke diensten. Sinds de hervorming van de politiediensten in 2001 werkt hij in Brugge bij de afdeling zware criminaliteit, meer specifiek bij de behandeling van geweldsdelicten tegen personen. Dit is nog altijd zijn dagdagelijkse materie als rechercheur bij de federale gerechtelijke politie te Brugge. Als een gedreven verhoorder heeft hij diverse opleidingen gevolgd binnen de politie waaronder rechercheverhoortechnieken, verhoor psychopaten en videoverhoor volwassenen. Samen met collega Carlo Carton paste hij als een van de eersten in België het videoverhoor toe. Verder is hij lesgever verhoortechnieken in de West-Vlaamse Politieschool en bij de functionele gerechtelijke opleiding. Als rechercheur verhoort hij dagdagelijks verdachten en getuigen van geweldsdelicten. Deze zaken zijn vaak sterk gemediatiseerd en de verdachten in dergelijke dossiers worden meestal bijgestaan door gerenommeerde advocaten. Dhr. Roelant is dus ideaal geplaatst om de impact van de aanwezigheid van deze advocaten op het verhoor te duiden.

3.3. Survey

Op basis van de verkregen info uit de literatuurstudie en de expertinterviews kunnen we onze theoretische kennis in kaart brengen. Dit is dan ook meteen het vertrekpunt voor de eerder kwantitatieve bevraging waarbij we een vragenlijst samenstellen die vervolgens wordt verdeeld onder de leden van de lokale en federale politie die te maken hebben met verhoren.

Meer specifiek werd de vragenlijst gestuurd naar alle federale gerechtelijke diensten binnen Vlaanderen alsook naar de grootste lokale politiezones³⁶ via een online surveytool. Deze vorm van survey heeft diverse voordelen.(Bryman, 2015) Vooreerst is het een relatief goedkope techniek om te gebruiken. De dataverzameling gaat doorgaans ook sneller in vergelijking met de meer traditionele methodes, zoals een postaal onderzoek of een face-to-face bevraging. Online bevragen biedt ook de mogelijkheid om desgevallend complexe doorverwijzingen te gebruiken, zonder dat de respondent er last van heeft (bijvoorbeeld indien een specifieke toepassing niet relevant is voor een betrokken dienst). Een survey op maat van de respondent is met andere woorden mogelijk. Bij eventuele onduidelijkheden is er ook de mogelijkheid om “pop-up”-instructies te geven. Een langere lijst met mogelijke antwoordcategorieën behoren ook tot de mogelijkheden, al zijn deze niet altijd even makkelijk te verwerken.

Een nadeel eigen aan deze techniek is evenwel dat er doorgaans een lagere responsgraad is. In deze zal het dan ook belangrijk zijn om de respons op te volgen gedurende de periode van de dataverzameling. Een algemene beperking van online survey is dat goede steekproefkaders vaak niet beschikbaar zijn. Hier ligt wellicht nog de grootste uitdaging. In de context van deze masterproef zal namelijk een oplijsting moeten gebeuren van rechercheurs die betrokken zijn

---

³⁶ Dit zijn de politiezones die een typologie hebben van 1 (grote steden) of 2 (regionale steden) volgens de lokale veiligheidsbevraging 2011, waarbij enkel de Vlaamse zones (exclusief Brussel) weerhouden werden. Deze lijst werd aangevuld met de PZ Arro Ieper, de zone van de woonplaats van de onderzoeker. De veiligheidsbevraging werd consulteerd op deze site: http://www.lokalepolitie.be/sites/lvb/images/reports_ELS_LVB/typologie_pz.pdf

bij het verhoor. Deze is niet zomaar voorhanden. Er is geen exhaustieve lijst met rechercheurs uit de verschillende diensten die instaan voor verhoor. Daarom werd er contact opgenomen met de gerechtelijke directeurs. Deze contactname is nodig om een zicht te krijgen op wie er betrokken is bij de verhoren en het verkrijgen van de contactgegevens. Hun bereidwillige medewerking is belangrijk voor het slagen van dit onderzoek.

De vragenlijst wordt ook naar de lokale politiediensten gestuurd. Bij deze lokale zones is het minder evident om de juiste respondenten te bereiken. De personen die verhoren uitvoeren horen immers bij diverse zuilen van de basispolitiezorg, zoals de lokale opsporingsdienst, de wijkwerking, de interventie of het onthaal. Iedere zone zal dus apart gecontacteerd worden en bevraagd worden hoe deze personen het best kunnen bereikt worden. Om deze praktische redenen worden in eerste instantie niet alle politiezones bevraagd, maar sturen we de lijst op naar de grootste Nederlandstalige zones zoals eerder vermeld. Ook hier wordt er eerst contact opgenomen met de verantwoordelijken binnen de desbetreffende zone.

Eens deze contactgegevens beschikbaar zijn, hebben we een veilige online surveytool nodig die ons toelaat om de kwantitatieve informatie efficiënt en met respect voor de privacy van alle betrokkenen te verzamelen. Er wordt voldoende tijd voorzien om hen de kans te geven de vragenlijst in te vullen. Hierbij voorzien we ook een opvolging van de respons zodat een herinnering gestuurd kan worden om de respons te optimaliseren. De analyse van de ontvangen gegevens wordt getoetst aan de verwachte resultaten bekomen uit de literatuur en de interviews.

4. Beschrijving van de survey en de populatie

De survey werd aangemaakt via de surveytool die door UGent ter beschikking gesteld wordt, met name Qualtrics. Een overzicht van alle vragen wordt gevoegd als bijlage 2 aan deze masterproef. In de survey wordt het onderzoek gekaderd in het eerste venster van de survey alsook in de begeleidende mail die gebruikt werd om de vragenlijst te verspreiden. Het invullen van de vragenlijst gebeurt volledig anoniem. Er worden wel enkele persoonlijke gegevens gevraagd zoals de leeftijd, het geslacht, de jaren ervaring en de gevolgde opleidingen inzake verhoor. Voor verder vergelijkend onderzoek werden frequenties gevraagd van het aantal uitgevoerde verhoren en hun ervaring met enkele deelaspecten van Salduz. Ten slotte wordt hun mening gevraagd omtrent enkele stellingen rond diverse thema's binnen Salduz (Plus) en verhoor in het algemeen. Niettemin werd het aantal vragen en dus ook de invultijd beperkt (circa 8 minuten) om een maximale medewerking te verkrijgen.

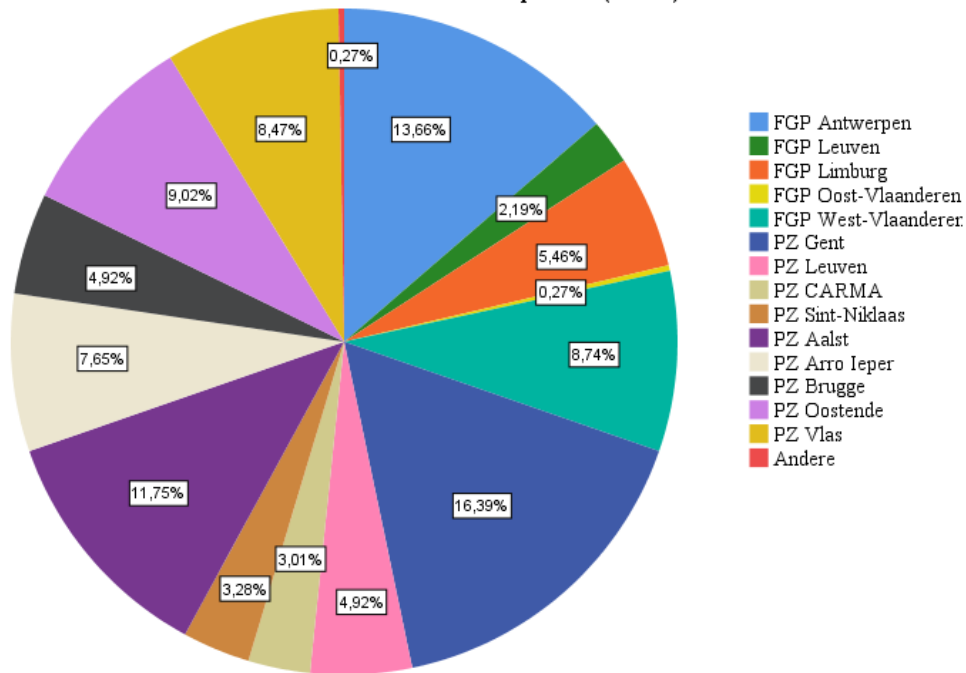
Bij wijze van extra motivatie tot verspreiding werd aan de diensthoofden de belofte gedaan om ook per zone een aparte analyse op te stellen, wat na het finaliseren van deze masterproef dan ook uitgevoerd zal worden. Om het invullen te vergemakkelijken werd de link naar de enquête toegevoegd aan de 'white list', waardoor deze kon ingevuld worden via de beveiligde omgeving van het politienetwerk.

De survey werd onder andere verspreid bij de Vlaamse federale gerechtelijke diensten (FGP's). Van de FGP Halle-Vilvoorde was er geen antwoord op vraag tot verspreiding en zoals eerder vermeld werd FGP Brussel vermeden uit de bevraging. Bij de FGP Leuven en FGP Oost-Vlaanderen werd de lijst beperkt volledig ingevuld (respectievelijk 8 en 1 respondent(en)). Ook de lokale politiezones werden bevroegd (supra). Van de PZ Antwerpen kwam de melding dat ze liever niet wensten mee te werken gezien ze reeds overbevroegd werden. Er werden geen

gegevens geregistreerd van de PZ Mechelen/Willebroek, PZ Limburg Regio Hoofdstad noch van de PZ Riho. De verspreiding gebeurde op 03 april 2018.

Niettegenstaande werden er van politiefunctionarissen van diverse politiezones en FGP's gegevens geregistreerd. Wie binnen verschillende diensten de uitnodiging kreeg van hun leidinggevende om deel te nemen aan het onderzoek, kunnen we niet achterhalen. Op die manier kunnen we geen beeld schetsen van de respons/non-respons op een klassieke manier. In die zin kunnen we ook weinig zeggen over de representativiteit van het onderzoek. Het exacte aantal binnen de doelgroep is dan ook niet bekend en zou een enorme rekenoefening betekenen. Het doel van deze masterproef is dan ook een beeld, een impressie te geven van verhoorders in Vlaanderen en hun ervaring met Salduz (Plus). De resultaten uit deze verscheidene zones kunnen hiervoor zeker indicatief zijn en een voldoende geografisch verspreid resultaat weergeven. In totaal werden er 439 registraties voor de deadline (04/05/2018) vastgesteld, waarvan 366 volledige registraties. Gelet op het aantal respondenten werd er geopteerd om in deze masterproef enkel te werken met de volledige registraties (N=366) wat de vergelijking van de gegevens makkelijker maakt en het hebben van niet-geldige resultaten vermijdt. Figuur 1 geeft de verdeling weer van de volledige registraties per politiedienst waarin de respondent werkt. Op die manier krijgen we een beeld van de diversiteit aan respondenten die we hebben kunnen bereiken met ons onderzoek.

Figuur 1 – Politiedienst van de respondent (N=366)

De diversiteit van de onderzoekspopulatie kunnen we ook in kaart brengen door te kijken naar de basisfunctionaliteit van de respondenten. Het is voornamelijk de interventiediensten en rechediensten die verhoren binnen het kader van Salduz uitvoeren. Deze twee groepen zijn dan ook het meest vertegenwoordigd in de resultaten (zie tabel 1). De andere respondenten zijn werkzaam binnen de wijkwerking, verkeer of andere basisfunctionaliteiten. Voor de duidelijkheid te bewaren worden in de vergelijkingen met de andere antwoorden gewerkt met 3 categorieën basisfunctionaliteiten met name “interventie”, “recherche” en “andere”.

Tabel 1 – Vraag: binnen welke basisfunctionaliteit bent u hoofdzakelijk werkzaam?

		n	%
Basisfunctionaliteit	Interventie	134	36,6
	Wijkwerking	38	10,4
	Recherche	155	42,3
	Onthaal	3	,8
	Slachtofferbejegening	3	,8
	Verkeer	8	2,2
	Openbare orde	1	,3
	Andere	24	6,6
	Totaal	366	100,0

Naast de basisfunctionaliteit waarin de respondent werkzaam is, lijkt het eveneens interessant om rekening te houden met de leeftijd en de ervaring van de respondenten. De jongste respondent was 22 jaar, de oudste 63 jaar en de gemiddelde leeftijd is 40 jaar. Voor verdere vergelijking wordt er gewerkt met leeftijdscategorieën. Deze zijn “jonger dan 35 jaar”, “van 35 tot 49 jaar” en “50 jaar en ouder”. De verdeling van de populatie binnen deze categorieën worden getoond in tabel 2.

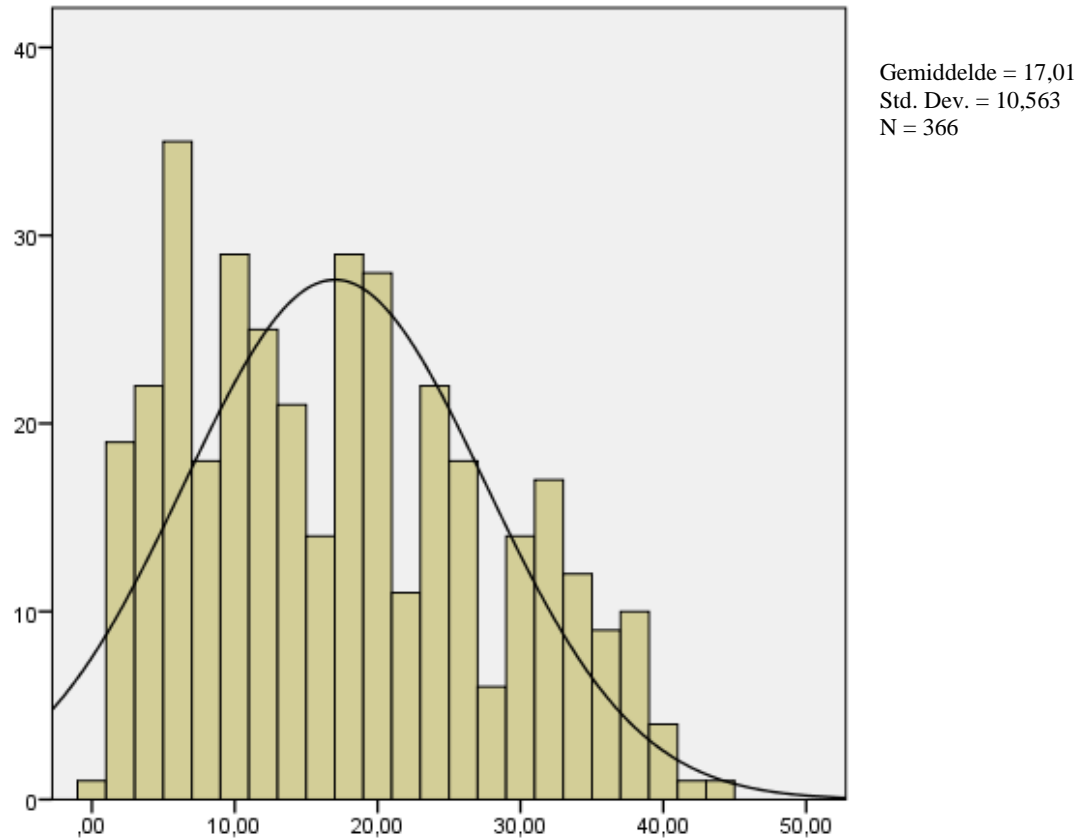
Tabel 2 - Verdeeldheid binnen de leeftijdscategorieën

		n	%
Leeftijd in jaren	-35	113	30,9
	35-49	177	48,4
	50+	76	20,8
	Totaal	366	100,0

De respondenten zijn ook divers naar ervaring binnen de politie, hier uitgedrukt in dienstjaren (figuur). Het gemiddelde aantal jaren ervaring is 17, met een minimum van 0 en een maximum van 44 jaar dienst. Ook hier worden de gegevens voor verdere vergelijking onderverdeeld in

categorieën, met name “minder dan 10 jaar ervaring”, “10 tot 19 jaar ervaring” en “20 of meer jaar ervaring”, met de frequenties zoals getoond in figuur 2 en tabel 3.

Figuur 2 – Verdeelheid van het aantal dienstjaren

Tabel 3 - Ervaring in categorieën

	n	%
< 10	110	30,1
10-19	116	31,7
20 of meer	140	38,3
Totaal	366	100,0

DEEL 3: ONDERZOEKSRESULTATEN

DE IMPACT OP DE POLITIE EN HET VERHOOR

---

1. Inleiding

Tijdens het eerste deel werden de nieuwigheden binnen Salduz en Salduz Plus vermeld. Er kan al verwacht worden dat enkele elementen van deze wetgeving zeker een effect zullen hebben op het tijdsverloop van (de organisatie van) het verhoor alsook op de inhoud. In dit deel gaan we deze verwachtingen toetsen aan de verklaringen van de experts en aan de bevraging van de respondenten. Er wordt per hoofdstuk een apart deel van de Salduz Plus uitgelicht en specifiek besproken. Daarna komt ook de wijziging door de wet van 31 oktober 2017 aan bod. De algemene effecten op de werklust en de ervaren werkdruk worden nader bekeken in het voorlaatste hoofdstuk. Afronden doen we met een kritische blik op de nood en het nut van verdere training van politieambtenaren.

2. Voorafgaand vertrouwelijk overleg

De uitspraak van het EHRM inzake Yusuf Salduz had al snel zijn gevolgen op het vlak van toegang tot een advocaat voorafgaand aan het verhoor. Zo was er bijvoorbeeld in Schotland de zaak *Cadder v HM Advocate* in oktober 2010. In deze zaak besliste de UK Supreme Court dat de Schotse wetgeving niet in overeenstemming was met Salduz inzake toegang tot een advocaat voor gearresteerde personen. Drie dagen na deze uitspraak werd een wet ingevoerd, de *Criminal Procedure Act 2010*, waarin de toegang tot een advocaat voorzien wordt. (Cape & Hodgson, 2014) Het was dan ook niet verwonderlijk dat deze toegang, onder vorm van een vertrouwelijk overleg, zijn weg vond naar de Belgische wetgeving.

Het recht op een vertrouwelijk overleg had dan ook zijn intrede via de eerste Salduzwet en enkele aspecten ervan werden aangepast via Salduz Plus. Bij een verhoor in categorie Salduz I,

II en III (indien deze met tijdig voorafgaande uitnodiging geschiedt) is het vertrouwelijk consult niet belangrijk inzake de werklast van de politie gezien de organisatie ervan bij de verhoorde ligt. Bij Salduz III zonder uitnodiging kan het verhoor uitgesteld worden waardoor ook hier de politie ontlast wordt van de organisatie. Bij een Salduz IV wordt het vertrouwelijk overleg door de politie geregeld en is er toch een impact op de werklast van de politie. Tijdens de bevraging komt naar voor dat er gemiddeld bij 38% bij de Salduz III-verhoren van de respondenten beroep gedaan wordt op het voorafgaand vertrouwelijk overleg. Bij de verhoren in categorie Salduz IV ligt dat een stuk hoger en wordt er op het vertrouwelijk overleg naar hun ervaring in 73,9% van de gevallen beroep gedaan (zie tabel 4).

Tabel 4 – Beroep op het voorafgaand vertrouwelijk overleg

	Volgens uw ervaring, in hoeveel % van de verhoren wordt er beroep gedaan op het voorafgaand vertrouwelijk overleg? - Salduz III	Volgens uw ervaring, in hoeveel % van de verhoren wordt er beroep gedaan op het voorafgaand vertrouwelijk overleg? - Salduz IV
n	329	309
Gemiddelde percentage:	38,0608	73,9159

Wat houdt de extra werklast bij de organisatie van een vertrouwelijk overleg nu juist in? Vooraleerst moet de beslissing genomen worden door de verhoorde of hij/zij wenst beroep te doen op het vertrouwelijk overleg. Dit lijkt niet tijdrovend te zijn, maar kan het in sommige gevallen wel zijn. Afstand doen van dit recht is immers een weloverwogen beslissing met mogelijks gevolgen voor de verdere procedure. Het is dan ook de taak van de politieverhoorder om de verhoorde voldoende in te lichten. Bijkomend is het mogelijk dat de verhoorde een vreemde taal spreekt en dus niet kenbaar kan maken of hij al dan niet zijn rechten begrijpt en beroep of afstand doet van het vertrouwelijk overleg. Voor deze beslissing alleen al kan het dus

zijn dat er geruime tijd gewacht moet worden op een tolk of dat de verhoorde omtrent dit recht bevraagd wordt via telefonisch contact met een tolk.

Indien de verhoorde beroep wenst te doen op het vertrouwelijk overleg wordt de administratieve molen gestart. Vooraleerst wordt de Salduz Webapplicatie opgestart. Dit is een manier om via de werkcomputer van de politiedienst de Salduz permanentiedienst te verwittigen. Hierbij moeten er tal van gegevens over de verhoorde en het dossier ingevuld worden alsook de eventuele voorkeuradvocaat. Als deze gegevens verzonden worden start een termijn van 2 uur.³⁷ De permanentiedienst probeert dan deze advocaat (of een advocaat van de permanentielijst indien geen voorkeuradvocaat) te contacteren. Die advocaat moet op zijn beurt de politiedienst contacteren om een afspraak te maken rond de uitvoering van het vertrouwelijk overleg. Dit overleg moet plaatshebben binnen de termijn van 2 uur die eerder gestart werd. Na deze termijn (en na telefonisch contact met de permanentiedienst) kan het verhoor starten zonder voorafgaand vertrouwelijk overleg. In de praktijk kan dit echter anders zijn. De verhoorexpert dhr. Roelant getuigt hierover hetvolgende: *‘De theorie zegt dat we 2 uur moeten wachten, maar in onze materie³⁸ kan dit soms langer zijn. Als de advocaat pas na 3 uur ofzo kan komen, dan wachten wij ook. [...] Het is een vertraging. Vroeger kwam je binnen en kon je beginnen verhoren en nu moet je sowieso die tijd er tussen laten. 2uur of minder, maar heel dikwijls zien we ook dat het meer is en dat we er ons aan aanpassen. Dus ook hier is het weer de advocaat die dit bepaald en we merken ook dat ze dat weten. [...] Die cliënt wil wel die advocaat en ge weet ook dat het die niet is en er komt hier een ander dat die cliënt ga zeggen van ‘ik leg geen verklaring af’. Zij bepalen veel meer dan ooit het gebeuren.’*

---

³⁷ Col. 8/2011, pag. 122

³⁸ De materie waar dhr. Roelant het vaakst in verhoord is ernstige geweldsdelicten tegen personen zoals moord of doodslag.

Tijdens de survey werd er gepolst naar hoe vaak bepaalde wachttijden tot de advocaat ter plaatse is naar voor komen. 47,8% van de respondenten (n=366) laat weten dat het heel vaak tot altijd tussen de 0 en 1 uur is. Bij 22,1% is dat maar soms, bij de overige 30% weinig of nooit. Een wachttijd van 1 tot 2 uur komt bij 49,7% heel vaak voor (bij 3% zelfs altijd) waar dit bij 32,5% soms is en bij 14,8% weinig tot nooit. Dat de praktijk anders is dan de theorie blijkt uit de bevraging rond de wachttermijn van meer dan 2 uren. Slechts 20,2% van de respondenten geeft aan dat deze wachttermijn nooit voor komt. Bij 43,2% komt dit weinig voor, bij 29,2% soms en bij 7,1% zelfs heel vaak. Ten slotte kan het ook zijn dat de gevraagde advocaat niet ter plaatse komt. Bij 32,2% van de respondenten gebeurt dit nooit, bij 51,1% is dit weinig en bij 15,3% soms.

Bovenstaande gegevens leren ons dat een lange wachttijd tot zelfs meer dan 2 uur niet onoverkomelijk is. Bij een Salduz IV blijft de arrestatietermijn echter doorlopen en wordt de tijdsdruk dus iets groter wat zijn effect heeft op de organisatie van de politieverhoorder. Uiteraard kan deze tijd door de politieverhoorder ook nuttig ingevuld worden met de voorbereiding van het verhoor of het vervullen van andere administratieve taken.

Als de advocaat ter plaatse is, moet deze ontvangen worden volgens de voorschriften, moeten ze mogelijks verhuizen naar een geschikte locatie voor het overleg, moeten ze nog mogelijks wachten op de aankomst van een tolk, et cetera, tot het uiteindelijk overleg voor maximum 30 minuten kan plaatsvinden. Deze voorgaande handelingen en het vertrouwelijk overleg zelf zorgt niet enkel voor een verminderde resterende arrestatietermijn of een verstoorde organisatie bij de verhoorder, het kan ook nog zijn effecten hebben op de inhoud van de verklaring.

Dhr. Bockstaele zegt over deze wachtperiode: *'Vroeger bij een onbekende dader en we vonden hem, dan gaat het rapper. We arresteerden hem en begonnen direct aan het verhoor waar er nu 2,5 uur maximum tussen is waarin de persoon zelf zich kan wapenen op het komend verhoor,*

maar waar hij ook rekenschap kan houden met het advies van zijn advocaat. [...] Je zit nog een paar uren in de sfeer nadat ge de moord gedaan hebt. Dan moet je in die fase verhoren he. Met de inbreng van de advocaat kan je dat dan verliezen.’ Datzelfde gevoel komt voor tijdens het interview met dhr. Roelant: ‘Vroeger had je de impact van de arrestatie of van de huiszoeking bijvoorbeeld. Ze worden overgebracht, ze hebben weinig tijd om na te denken, ze worden vrij snel het verhoorlokaal ingebracht en eigenlijk is het dan aan hen om hun verhaal te brengen. Hun verhaal. Nu is dit onmogelijk. Je zit met je arrestatie en de termijn die daar over gaat dus die persoon kan er goed over nadenken. Ze weten het al vrij snel waarvoor dat ze opgepakt zijn, indien sommigen het nog niet weten, dus ze kunnen er over nadenken en ze kunnen voorbereid naar een onderhoud gaan met iemand die gespecialiseerd is en die hun moet adviseren. Dus tegen dat je aan het eerste verhaal begint is dat al bijlange het eerste verhaal niet meer. Het is een verhaal waar er serieus over nagedacht is en al dan niet bijgestuurd door hun vertrouwenspersoon.’

Deze getuigenissen tonen aan dat de wachttijden voor het vertrouwelijk overleg dus zeker zijn gevolgen kan hebben op wat de verhoorde verklaart. Dit is zo als de verhoorde tenminste nog iets wenst te verklaren. Het onderzoek toonde namelijk aan dat 47,3% van de respondenten het eens tot helemaal eens waren met de stelling dat er meer beroep gedaan wordt op het zwijgrecht na de invoering van het vertrouwelijk overleg (zie tabel). Binnen de recherche wordt dit het vaakst vastgesteld, namelijk bij 63,9% van die respondenten.

Tabel 5 – Stelling: Door de invoering van het vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht.

	n	%
Helemaal oneens	5	1,4
Oneens	58	15,8
Neutraal	130	35,5
Eens	132	36,1
Helemaal eens	41	11,2
Totaal	366	100,0

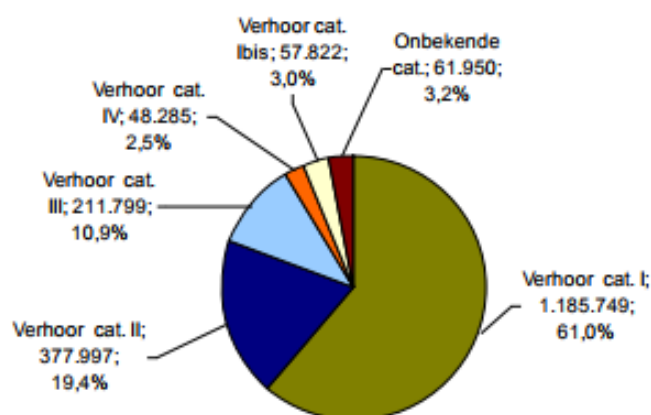
3. Bijstand tijdens het verhoor

Given the importance of police interrogation in solving crimes, it can be argued that the police should not be fettered in such a drastic manner absent convincing evidence that the suspect affirmatively invoked the right to counsel.

(Ainsworth, 1993)

Door Salduz Plus werd het mogelijk om bij ieder verhoor bijstand te verkrijgen van een advocaat, onafhankelijk de hoedanigheid van de verhoorde. Dit opent de mogelijkheid voor een slachtoffer of een getuige om ook bijgestaan te worden door een raadsman.

Figuur 3 – Aantal politieverhoren per categorie (2012)

Om een indicatie te geven over het aantal verhoren toont figuur de gegevens van 2012, onderverdeeld per Salduz-categorie.³⁹ Het totaal aantal verhoren bedroeg 1.943.602 en via de Salduz Webapplicatie werden er 46.665 eerste politieverhoren van gearresteerde verdachten geregistreerd, dus registraties voor categorie Salduz IV, eerste verhoor. Toen was de bijstand enkel voorzien voor deze laatstgenoemde categorie. De DSB stelde vast in de cijfers, aangeleverd door ISLP en FEEDIS, dat er binnen deze categorie bij 69,1% van de gevallen bijstand van een advocaat bij het verhoor was⁴⁰. De bevraging die in huidig onderzoek gevoerd werd leveren gelijkaardige gegevens op zoals in tabel 6 getoond wordt. Volgens de ervaring van de bevroegde politieverhoorders is er ongeveer bij 69,8% van de eerste verhoren Salduz IV bijstand van een advocaat.

Tabel 6 – Beroep op bijstand tijdens het verhoor

	% bijstand advocaat - Salduz I	% bijstand advocaat - Salduz II	% bijstand advocaat - Salduz III	% bijstand advocaat - Salduz IV eerste verhoor	% bijstand advocaat - Salduz IV navolgend verhoor
n	249	126	334	315	205
Gemiddelde %	4,7590	7,5794	32,3952	69,7905	69,6683

Salduz Plus laat de bijstand toe bij alle verhoren dus om de impact te weten moeten er ook naar de andere verhoorcategorieën en de navolgende verhoren gekeken worden. In dezelfde categorie, Salduz IV, zien we dat er bij 69,7% van de gevallen ook bij de navolgende verhoren bijstand geleverd wordt. Dit is een nieuwigheid binnen Salduz Plus die dus niet te onderschatten is. Bij de Salduz III-verhoren is de bijstand een stuk minder gewenst, naar de ervaring van de

³⁹ Deze cijfers komen uit een presentatie van de studiedag “’t Salduz beter gaan” van de Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid dd 23/03/2013, naar evaluatie van 1 jaar Salduzwet, geconsulteerd via [http://www.politiestudies.be/userfiles/file/PRE_studiedag%20salduz_kwantitatief%20luik_27032013\(1\).pdf](http://www.politiestudies.be/userfiles/file/PRE_studiedag%20salduz_kwantitatief%20luik_27032013(1).pdf)

⁴⁰ Dit voor de periode van juli tot december 2012, N= 20.816. Dit zijn enkel de gegevens voor meerderjarige verdachten gezien voor minderjarige verdachten de bijstand verplicht is.

respondenten bij ongeveer 32,4% van de verhoren. Bij de categorie Salduz I blijft de bijstand eerder beperkt.

In het vorige deel konden we zien dat er voor de categorieën Salduz III en Salduz IV, respectievelijk in 38,1% en 73,9% van de gevallen beroep gedaan werd op het vertrouwelijk overleg. Deze gegevens liggen net iets hoger dan de gegevens van de bijstand bij het verhoor. Dit kan te verklaren zijn omdat er in sommige gevallen na het vertrouwelijk overleg geen verdere bijstand meer gewenst is. In de gegevens van de DSB was er bij slechts 0,1% van de verhoren afstand van het vertrouwelijk overleg, maar niet van de bijstand. Er kan dus gesteld worden dat meestal de bijstand voorafgegaan wordt door een vertrouwelijk overleg. De impact van het tijdverlies voor de verwittiging en het ter plaatse komen van de advocaat wordt hier dus niet verder besproken gezien dit al in het deel inzake het vertrouwelijk overleg behandeld werd.

Naar extra tijdsverlies zal de bijstand op zich weinig betekenen, op wat kleine organisatorische zaken na,⁴¹ maar het heeft op andere manieren wel zijn invloed op het verhoor en op de verhoorders.

Door Salduz Plus kreeg de advocaat die bijstand levert een actievere rol. Hij kan nu ook bijkomende uitleg vragen of opmerkingen geven over het onderzoek of het verhoor. Dit kan voor bepaalde verhoorders zorgen voor wat stress of het aanpassen van hun verhoortechnieken. Deze items worden behandeld in een volgend deel over training. Over de aanwezigheid van een advocaat zegt verhoorexpert dhr. Roelant hetvolgende: *‘De advocaten kunnen veel meer sturen naar hun cliënt toe door een actieve bijdrage aan het verhoor. Als ze merken dat iemand op het punt staat om dingen te vertellen dat zij (de advocaten) liever niet zouden hebben, dat ze gewoon tussenkomen. Ze halen de druk weg in het verhoor, hetzij door het stellen van een vraag, hetzij*

---

⁴¹ Bijvoorbeeld het voorzien van een extra zitplaats, aanbieden van koffie, zorgen voor tafelruimte zodat er notities kunnen gemaakt worden, et cetera.

door een pauze te vragen. [...] Als de advocaat zijn rol correct speelt dan hoeft het niet alleen nadelig te zijn, we hebben daar zeker al ons voordeel uit gehaald ook.'

Zoals dhr. Roelant zegt, wordt er een bepaalde druk gecreëerd tijdens een verhoor. Dit is een vorm van geoorloofde druk die een verhoorde kan aanzetten tot medewerking, dit opgewekt door gebruik van verschillende verhoortechnieken. Een beschrijving van deze technieken en hun aanvaarding als geoorloofde druk vormt niet het onderwerp van deze masterproef, maar is terug te vinden in het onderzoek van Moston & Fisher.(2007) Tijdens de survey werden de respondenten bevraagd over de stelling dat advocaten vaak de druk weghalen uit een verhoor door een tussenkomst (zie tabel 7). In totaal is 39,6% eens of helemaal eens met deze stelling (waar dit bij de recherche 52,3% is) en 23% kiest voor oneens of helemaal oneens. Aan de andere kant laat 33,1% weten dat ze het (helemaal) eens zijn dat de advocaten ook een voordeel kunnen betekenen voor de waarheidsbevinding (zie tabel 8). Dit geldt voor 46,5% van de respondenten uit een rechedienst.

Tabel 7 – Stelling: advocaten halen vaak de druk weg uit een verhoor door een tussenkomst.

	n	%
Helemaal oneens	9	2,5
Oneens	75	20,5
Neutraal	137	37,4
Eens	131	35,8
Helemaal eens	14	3,8
Totaal	366	100,0

Tabel 8 – Stelling: advocaten kunnen een voordeel betekenen voor de waarheidsbevinding tijdens een verhoor.

	n	%
Helemaal oneens	19	5,2
Oneens	91	24,9
Neutraal	135	36,9
Eens	116	31,7
Helemaal eens	5	1,4
Totaal	366	100,0

Niet alleen een opmerking of vraag van een advocaat tijdens het verhoor kan zijn effect hebben, maar zeker ook de vraag tot een bijkomend vertrouwelijk overleg waardoor het verhoor even wordt stilgelegd.

4. Bijkomend vertrouwelijk overleg

Door Salduz werd de mogelijkheid toegevoegd om een bijkomend vertrouwelijk overleg te vragen tijdens het verhoor. Dit kan zowel door de verhoorde als door de advocaat gevraagd worden. Dit overleg van maximum 15 minuten kan zeker ook zijn effect hebben op de eerder vermelde gecreëerde spanning. 30,6% van de respondenten is het daarmee (helemaal) eens tegenover 19,4% die het (helemaal) oneens is (tabel 9). De rechediensten ervaren dit meer (38,3%) dan de interventiediensten (22,2%). Dit kan te verklaren zijn door de iets complexere materie waarin zij werken en dan ook nodig hebben aan die spanning. 39,3% van alle respondenten zijn akkoord met de stelling dat het bijkomend vertrouwelijk overleg zelfs misbruikt wordt door de advocaten om de geoorloofde druk weg te halen (cfr. tabel 10). Ook hier is het merendeel respondenten van de recherche (49,4%).

Tabel 9 – Stelling: het bijkomend vertrouwelijk overleg haalt de gecreëerde spanning weg.

	n	%
Helemaal oneens	14	4,0
Oneens	54	15,4
Neutraal	175	50,0
Eens	92	26,3
Helemaal eens	15	4,3
Totaal	350	100,0

Tabel 10 – Stelling: het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt door de advocaat vaak misbruikt om de geoorloofde druk weg te halen.

	n	%
Helemaal oneens	6	1,7
Oneens	54	15,4
Neutraal	153	43,6
Eens	115	32,8
Helemaal eens	23	6,6
Totaal	351	100,0

Het bijkomend vertrouwelijk overleg kan ook op de inhoud van de verklaring effect hebben. 39,2% van de respondenten (waarbij 54,8% uit de recherche) is het (helemaal) eens met de stelling dat er meer beroep gedaan wordt op het zwijgrecht na het bijkomend overleg waar dit voor dit overleg niet werd gedaan. 17,6% is niet akkoord met deze stelling (tabel 11).

Tabel 11 – Stelling: na het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht waar dit voor dit overleg niet werd gedaan.

	n	%
Helemaal oneens	7	2,0
Oneens	55	15,6
Neutraal	152	43,2
Eens	107	30,4
Helemaal eens	31	8,8
Totaal	352	100,0

Het is toch enigszins merkwaardig dat 138 politiemensen reeds ervaren hebben dat er meer beroep gedaan wordt op het zwijgrecht na een bijkomend vertrouwelijk overleg. Dit zwijgrecht wordt nader behandeld in het volgende deel.

5. Zwijgrecht

If all criminals of every class had assembled, and framed a system after their own wishes, is not this rule the very first which they would have established for their own security? Innocence never takes advantage of it.

Innocence claims the right of speaking, as guilt invokes the privilege of silence.

(Bentham & Dumont, 1825)

Voor ieder verhoor van verdachten geldt het ‘zwijgrecht zwaar’, namelijk dat hij niet verplicht kan worden om zichzelf te beschuldigen (zwijgrecht light) en dat hij de keuze heeft, na bekendmaking van zijn identiteit, om een verklaring af te leggen, te antwoorden op de hem gestelde vragen of te zwijgen. Bentham & Dumont (1825) stelden bijna 200 jaar geleden al dat

onschuldigen dit recht niet nodig hebben. Het bleek interessant om deze stelling na al die jaren ook voor te leggen tijdens de survey. Het merendeel, 53,6% of zo'n 196 respondenten, is akkoord met de stelling dat onschuldige verdachten geen beroep doen op hun zwijgrecht (zie tabel 12). Deze mening wordt vooral gedeeld door respondenten met 20 jaar of meer ervaring (56,4%). Dit is net iets minder bij de politiefunctionarissen met minder dan 10 jaar ervaring (47,3%).

Tabel 12 – Stelling: onschuldige verdachten doen geen beroep op zwijgrecht.

	n	%
Helemaal oneens	15	4,1
Oneens	31	8,5
Neutraal	124	33,9
Eens	133	36,3
Helemaal eens	63	17,2
Totaal	366	100,0

Omgekeerd kunnen we dus stellen dat bij veel politiefunctionarissen de perceptie leeft dat verdachten die beroep doen op hun zwijgrecht ook daadwerkelijk schuldig zijn of toch tenminste iets achterhouden. Dhr. Bockstaele waarschuwde in zijn interview hiervoor al: *‘De advocaat zal er mee spreken en zal wel bepaalde dingen zeggen en een suggestie doen om te zwijgen. Wat dus geen goede opdracht is van die advocaat hoor. Want iemand die zegt ‘ik zeg niets’ maakt al direct de verdenking op hem hoor. Dit is niet zo’n goede raadgeving vind ik persoonlijk. Als je onschuldig bent, waarom zou je zwijgen?’* De perceptie van de politie kan misschien ook leven bij de magistraten en in het bijzonder bij de onderzoeksrechters die tijdens de eerste arrestatietermijn moeten beslissen om de persoon al dan niet aan te houden. Tijdens de survey komt naar voor dat 37,2% van de respondenten vinden dat verdachten die beroep doen op hun zwijgrecht een grotere kans op aanhouding heeft, waar 15% daar niet mee akkoord

is (zie tabel 13). Gezien de verhoren bij zwaardere feiten voornamelijk voor de recherche is er dus sowieso al een verhoogde kans op aanhouding is, wordt hun resultaat apart bekeken. Binnen de recherche gaat 51,6% akkoord met deze stelling tegenover 15,5% niet akkoord. Deze vaststelling is in principe niet zo vreemd, want bijvoorbeeld in Engeland kan het zwijgen zelfs zijn gevolgen hebben tot op de finale hoorzitting. Zoals eerder vermeld is sinds 1994 de *Code of Practice for the Detention, Treatment and Questioning of Persons by Police Officers* (Code C) van kracht in Engeland. De Code C, paragraaf 10.5 vermeldt volgende verplichte causatie: “*You do not have to say anything, but it may harm your defence if you do not mention when questioned something which you later rely on in court. Anything you do say may be given in evidence.*” De causatie toont aan dat het zwijgen dus gevolgen kan hebben tijdens de hoorzitting. Deze gevolgen werden opgenomen in sectie 34 van de *Criminal Justice and Public Order Act* (CJPOA). Stilte kan namelijk aangenomen worden als schuldbekentenis, bevestiging van de bevraagde elementen of als list om de jury te misleiden. Dergelijke gevolgen zijn niet in de Belgische wetgeving omvat, maar de achterliggende gedachtegang kan dus wel leven bij de magistraten.

Tabel 13 – Stelling: verdachten die beroep doen op hun zwijgrecht hebben een grotere kans op aanhouding.

	n	%
Helemaal oneens	8	2,2
Oneens	47	12,8
Neutraal	175	47,8
Eens	116	31,7
Helemaal eens	20	5,5
Totaal	366	100,0

Waarom een verdachte dan wel beroep doet op zijn zwijgrecht werd in deze masterproef niet onderzocht, maar dhr. Roelant heeft al vaak ervaren dat dit op aanraden van de advocaat was:

‘Verdachten die zeggen: ik ben wel bereid om een verklaring af te leggen, maar mijn advocaat heeft mij aangeraden om dit op dit moment niet te doen. Dus als de advocaat er niet was dan zou hij wellicht wel een verklaring afgelegd hebben.’ Een reden waarom advocaten dit aanraden haalt de expert ook aan: *‘Advocaten willen eerst de elementen in het dossier kennen voor dat hun cliënt een verklaring aflegt. Het is niet de waarheid (volgens advocaten) die telt, het is wat we er van kunnen maken voor onze cliënt dat telt. Ik wil dus eerst weten wat de politie heeft en dan pas mag hij die verklaring afleggen.’* Dhr. Roelant stelt wel dat dit vaak de ingesteldheid is van een advocaat van de permanentiebalie, die meestal wat onervaren is. Een doorwinterde advocaat zal eerder aansporen om de waarheid te vertellen en dan zijn cliënt verdedigen vanuit die waarheid, zonder de nood aan voorafgaande dossierkennis.

Het zwijgrecht heeft naast een inhoudelijke impact op het verhoor ook een impact op de organisatie ervan. Je zou kunnen stellen dat dit de verhoortijd aanzienlijk verkort gezien er toch geen verklaring afgelegd wordt. Als we de stelling van dhr. Roelant volgen wordt er dus soms beroep gedaan op het zwijgrecht om eerst een inzage te kunnen hebben in het dossier. Het kan zijn dat de verdachte daarna wel een verklaring wil afleggen. Dit zorgt dus voor een navolgend verhoor, met terug alle organisatorische moeite die dit met zich meebrengt. Een navolgend verhoor kan weliswaar nuttige elementen opleveren, want 124 respondenten zijn akkoord met de stelling dat er na inzage dossier er meer gezegd wordt dan tijdens een eerste verhoor (zie tabel 14). Bij enkel de respondenten uit de rekerchediensten (die meestal de navolgende verhoren uitvoeren) is 54,8% akkoord met deze stelling.

Tabel 14 – Stelling: in een navolgend verhoor (na inzage dossier) wordt meer gezegd dan tijdens een eerste verhoor.

	n	%
Helemaal oneens	2	,5
Oneens	45	12,3
Neutraal	195	53,3
Eens	108	29,5
Helemaal eens	16	4,4
Totaal	366	100,0

6. Verlenging arrestatietermijn

De wet van 31 oktober 2017 zorgde voor een verlenging van de arrestatietermijn van 24 naar 48 uur. Het valt te verwachten dat dit toch wat meer ademruimte geeft aan de politiemensen om de verhoren en initiële opdrachten uit te voeren. De survey toont aan dat 37,4% van de respondenten dan ook een lagere werkdruk ervaart door deze aanpassing (cfr. tabel 15). Het is voornamelijk de interventiediensten (50,7%) die dit ondervinden en in mindere mate de recherche (31%) en andere diensten (27,3%). Dit kan te verklaren zijn doordat de recherche vaak werkt in dossiers die al lopende zijn bij een onderzoeksrechter (gerechtelijke onderzoeken) waarbij dit bij interventiediensten meestal initiële opsporingsonderzoeken zijn. Een onderzoeksrechter had al de mogelijkheid om de arrestatietermijn te verlengen met 24 uur, dus is het effect bij gerechtelijke onderzoek minder merkbaar omdat die mogelijkheid dan ook benut kon worden.

Tabel 15 – Stelling: de nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een lagere werkdruk gezien er meer ruimte is voor het regelen van verhoren en andere onderzoeksdaden.

	n	%
Helemaal oneens	21	5,7
Oneens	64	17,5
Neutraal	144	39,3
Eens	110	30,1
Helemaal eens	27	7,4
Totaal	366	100,0

Het is dus toch een maatregel die een positief effect heeft op het verminderen van de werkdruk. Er is echter een keerzijde aan de medaille, waarschuwt expert dhr. Roelant: *‘Er is meer tijd voor verhoor en confrontatie, maar omgekeerd meer verwachtingen vanuit het parket. Zeker voor interventiediensten kan dit verhoging zijn.’* Hij verwacht dus dat de magistraten meer opdrachten zullen geven binnen die eerste 48 uur zodat ze een meer gefundeerde beslissing kunnen nemen over aanhouding of niet. Bij de bevraging is er echter een minderheid van 15,6% die hiermee akkoord is (tabel 16). Het is dan ook eerder de recherche die dit ondervindt (20,0%) dan de interventiediensten (14,2%) of andere diensten (9,1%).

Tabel 16 – Stelling: de nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een hogere werkdruk gezien de magistraten nu meer opdrachten geven die tijdens deze termijn moeten uitgevoerd worden.

	n	%
Helemaal oneens	15	4,1
Oneens	83	22,7
Neutraal	211	57,7
Eens	48	13,1
Helemaal eens	9	2,5
Totaal	366	100,0

De verandering van de arrestatietermijn is dus een maatregel die eerder de werklust wat verminderd. Wat die werklust dan nog juist inhoudt en hoe die ervaren wordt (werkdruk) wordt besproken in het volgende deel.

7. Werklust

Om het begrip “werklust” te omschrijven gebruiken we volgende definitie: ‘Werklust is gedefinieerd als de (ervaren) werkomvang en werkdruk, dat betekent al het werk dat de medewerker moet doen: hoeveelheid + moeilijkheidsgraad + kwaliteitsnormen + tempo (kwantiteitsnormen)’. (Fruytier et al., 2013) Hieraan gekoppeld is de werkdruk, de druk die ervaren wordt wanneer de werklust groter wordt en het vermogen om hiermee om te gaan onvoldoende blijkt. In de voorgaande delen werd het al duidelijk dat de hoeveelheid werk stijgt en dat de wachttijden zorgen voor een kortere verhoor- en werktermijn voordat de arrestatietermijn verloopt. Als er bijvoorbeeld na een gerechtelijke actie meerdere personen gearresteerd worden en moeten een verklaring afleggen kan de termijn van 48 uren toch krap zijn. Andere verhoorders kunnen ingeschakeld worden, maar dit neemt dan weer tijd in beslag die niet aan hun reguliere werking besteed wordt.

De moeilijkheidsgraad en de ervaren werkdruk werd bevraagd via de survey. 62,6% van de respondenten verklaart dat het verhoren een complexe zaak geworden is (zie tabel 17). Niettegenstaande de wetgeving nog relatief nieuw is, blijft het verhoren toch een basistaak van de politie en lijkt het dan ook verontrustend dat 229 respondenten vinden dat het complex geworden is. 38,5% ziet er zelfs tegenop om een verhoor te organiseren (cfr. tabel 18). Dit laatste leeft voornamelijk bij de respondenten uit de interventiedienst (50%) dan bij de recherche (23,9%). Naar leeftijd toe zijn er geen merkwaardige verschillen vast te stellen.

Tabel 17 – Stelling: verhoren is een complexe zaak geworden.

	n	%
Helemaal oneens	4	1,1
Oneens	47	12,8
Neutraal	86	23,5
Eens	152	41,5
Helemaal eens	77	21,0
Totaal	366	100,0

Tabel 18 – Stelling: door de invoering van de Salduz-wetgeving zie ik er tegenop om een verhoor te organiseren.

	n	%
Helemaal oneens	57	15,6
Oneens	84	23,0
Neutraal	84	23,0
Eens	102	27,9
Helemaal eens	39	10,7
Totaal	366	100,0

De organisatie van een verhoor kan dan ook veel zaken omvatten: het zenden van een uitnodiging, regelen van verhoorlokalen en andere voorzieningen, afspraken maken met tolken, het invullen van administratie zoals de Salduz Webapplicatie, et cetera. Ook het inplannen van een verhoor categorie Salduz I-III of Salduz IV buiten de eerste arrestatietermijn kan wat organisatie met zich meebrengen. Dhr. Roelant gaf het al aan tijdens zijn interview: *‘Wij moeten ons aanpassen aan de agenda van de advocaten. Een confrontatie wordt minstens 14 dagen vooruitgeschoven om de agenda’s te kunnen vrijmaken.’* Iets meer dan de helft van de respondenten is dan ook akkoord met de stelling dat de agenda afgestemd wordt op de agenda van de advocaat (zie tabel 19). Dit wordt voornamelijk vastgesteld bij de recherche (63,2%) en minder bij de interventiediensten (36,6%). Het organiseren van de verhoren kan dus een grote factor spelen bij het ervaren van werkdruk. Dat wordt zeker ook zo ervaren, want maar liefst 86,3% ervaart een merkbare verhoging van de werkdruk door de organisatie van een verhoor, dit tegenover 6% die dit niet ervaren en 7,7% die neutraal antwoordden (zie tabel 20). Hier zijn er geen verschillen merkbaar tussen de verschillende basisfunctionaliteiten noch leeftijdscategorieën. Het grootste nadeel aan Salduz Plus is volgens dhr. Bockstaele ook de organisatie van het verhoor: *‘Het grootste verschil is de organisatie hé. Veel tijdverlies. De planning die moet rekening houden met de beschikbaarheid van de advocaat, de gevangenis verwittigen,... Kortom, veel administratieve werklast die vroeger, zelfs voor de Salduz 1*

helemaal niet bestond. Veel tijdverlies daardoor. Werklast erbij voor de politie die eigenlijk geen meerwaarde bijbrengt bij de waarheidsbevinding.'

Tabel 19 – Stelling: het inplannen van een verhoor wordt afgestemd op de agenda van de advocaat.

	n	%
Helemaal oneens	28	7,7
Oneens	78	21,3
Neutraal	74	20,2
Eens	140	38,3
Helemaal eens	46	12,6
Totaal	366	100,0

Tabel 20 – Stelling: het organiseren van een verhoor verhoogt merkbaar de werkdruk

	n	%
Helemaal oneens	4	1,1
Oneens	18	4,9
Neutraal	28	7,7
Eens	141	38,5
Helemaal eens	175	47,8
Totaal	366	100,0

Naast het louter organiseren van het verhoor werd er in de vorige delen van dit hoofdstuk vastgesteld dat ook de andere aspecten van de Salduz-wetgeving een invloed kunnen hebben op deze werkdruk. Als we de impact van de volledige Salduz-wetgeving bevragen, is er 85,2% die meldt dat het een grote impact heeft op de werkdruk (zie tabel 21). Er is hier een groot verschil bij de respondenten boven de 50 jaar (93,4%) dan bij die onder de 35 jaar (78,8%). Het leeft ook meer bij de interventie (90,3%) dan bij de recherche (82,6%) of andere diensten (81,8%). Gelet op de hoeveelheid van verhoren die jaarlijks uitgevoerd worden is dit toch een vaststelling die verontrustend is. De impact op de werkdruk is dan ook iets dan aangepakt moet worden en daar is een belangrijke rol weggelegd voor verdere opleiding en training.

Tabel 21 – Stelling: de Salduz-wetgeving heeft een grote impact op de werkdruk.

	n	%
Helemaal oneens	1	,3
Oneens	20	5,5
Neutraal	33	9,0
Eens	172	47,0
Helemaal eens	140	38,3
Totaal	366	100,0

8. Training

Om in overeenstemming te zijn met de voorzieningen in de EU-richtlijnen zijn niet enkel een wetgevend en regelgevend raamwerk nodig. Het is ook nodig dat justitiemedewerkers en iedereen die verantwoordelijk is voor het waarborgen van de procedurele rechten (dus ook politie) begrijpen hoe ze deze rechten kunnen voorzien. Er zijn te volgen procedures en richtlijnen voorzien, maar deze dienen aangevuld te worden met training. Deze training moet niet enkel de relevante wetgeving en regelgeving bespreken, maar ook bijdragen tot het begrijpen van de rechten en het ontwikkelen van de nodige vaardigheden om de rechten effectief te kunnen voorzien. Dit is zeker het geval aangezien de EU-richtlijnen toch ingrijpende veranderingen en uitdagingen met zich meebrengen aan en voor de huidige manier van werken. (Blackstock, Cape, Hodgson, Ogorodova, & Spronken, 2013) Deze nieuwe situatie en de aanwezigheid van de advocaat bij het verdachtenverhoor vraagt van alle betrokken partijen dus een enorme aanpassing. Deze aanpassing zal allicht in de toekomst leiden tot een cultuurwijziging inzake de organisatie van het researchewerk en een cultuurwijziging inzake de verhouding tussen politie en advocatuur. (Smets, 2012)

In 2013 werd er in Nederland en Engeland door Blackstock et. al. een onderzoek gevoerd naar de nood aan training van advocaten en politieagenten naar aanleiding van de verschijning van de EU-richtlijnen. Blackstock concludeert dat verdere training een cruciaal element is voor het vrijwaren van de procedurele rechten. De voornaamste rechten die in de studie aan bod kwamen waren het recht tot vertaling en vertolking, de kennisgeving van de rechten aan de verdachte, het meedelen van dossier-elementen voorafgaand aan het verhoor, de regeling van de voorafgaandelijke consultatie, de bijstand van een advocaat tijdens het verhoor en ten slotte het zwijgrecht. Er wordt een raamwerk voorgesteld die eventueel kan geïntegreerd worden in bestaande opleidingen, dit zowel via *training-the-trainer*, *joint training* als *cross-jurisdictional training*. De voorgestelde wijze van training kan via rollenspel zijn al wordt dit idealiter

aangevuld met discussies van reële verhoren (gevoerd door de persoon die de training volgde) tijdens opvolgingssessies. Hierin kan er door experts feedback gegeven worden aan de verhoorders. (Blackstock et al., 2013)

Ook in België werd er onderzoek gevoerd naar de training van politiefunctionarissen en magistraten, belast met het verhoren van verdachten, en advocaten, belast met het bijstandsrecht. Lotte Smets (2012) ontwikkelde vanuit een rechtspsychologisch perspectief een opleiding die zowel een theoretisch als een praktijkgericht luik omvat. Dit is naar analogie van Blackstock die ook een praktisch gedeelte (rollenspel bijvoorbeeld) bindt aan de theoretische kennis. Concreet stelt Smets vier ervaringsgerichte trainingsfasen voor. De eerste fase is eenduidigheid over de norm en het gewenste gedrag. Dit verwijst naar het begrijpen van het achterliggende gedachtegoed rond de nieuwe regelgeving en de totstandkoming ervan. De tweede theoretische fase betreft het verwerven van kennis en inzicht voorafgaand aan de training, het scheppen van een helder referentiekader waarbinnen dialoog mogelijk wordt. Een volgende fase is het praktijkgericht onderdeel rond de vaardigheidstraining omtrent het gewenste gedrag. Dit omvat enerzijds het bijsturen van de attitude en van de vaardigheden. Dit kan via rollenspelen aangeleerd worden. Anderzijds heeft het ook tot doel om de kwaliteit van het politieverhoor te optimaliseren. Smets stelt voor om dit te bereiken door het verder ontwikkelen van de verhoorcompetenties via verhoorcoaches. De laatste fase gaat over de overdracht van de aangeleerde vaardigheden en de kennis, eventueel via navormingsdagen. (Smets, 2012)

Uit voorgaande paragrafen blijkt dat een bijkomende training wel belangrijk of zelfs noodzakelijk kan zijn. Enkele topics binnen de gevoerde bevraging peilen dan ook naar de vraag tot opleiding of naar de noodzaak ervan. Er werd reeds aangehaald dat een bepaalde attitude en vaardigheden noodzakelijk zijn om in het post-Salduz tijdperk een verhoor kwalitatief uit te voeren. De aanwezigheid van een advocaat kan een heel andere sfeer creëren tijdens het

verhoor. Een politieverhoorder kan meer stress ervaren, louter door die aanwezigheid van de raadsman. Uit tabel 22 blijkt dat 38,3% van de respondenten een verhoogd aantal stress ervaart. Dit geldt voornamelijk voor jongere (-35 jaar) politiefunctionarissen (48,7%) in tegenstelling tot 50-plussers waar 25% dit ervaart. Een specifieke training rond bepaalde vaardigheden kan hier hulp bieden.

Tabel 22 – Stelling: door de aanwezigheid van een advocaat ervaar ik meer stress voor de uitvoering van een verhoor.

	n	%
Helemaal oneens	50	13,7
Oneens	102	27,9
Neutraal	74	20,2
Eens	125	34,2
Helemaal eens	15	4,1
Totaal	366	100,0

De 140 respondenten die verklaren dat ze meer stress ervaren door de rechtsbijstand van hun verhoorde moeten dus leren omgaan met de aanwezigheid van die raadsman. Door de invoering van Salduz Plus kan een advocaat bij elk verhoor, ongeacht welke verhoorcategorie, aanwezig zijn. Dit is dus een extra partij die aanwezig is binnen het verhoor, wat vroeger een soort comfortzone was van de politie waar enkel de verhoorde binnen mocht. Er moet dus leren omgegaan worden met de advocaat, die zelf ook een andere rol krijgt. Door hun hogere betrokkenheid gaan ook zij beter weten hoe een politieverhoor juist verloopt waardoor ze kunnen inspelen op de gebruikte verhoortechnieken. Dat is zeker ook iets waar een politieverhoorder zich van bewust moet zijn. Het is dan ook begrijpbaar dat er een nood is aan bijkomende training rond het leren omgaan met advocaten tijdens een verhoor, wat door 56,3% van de respondenten bevestigd wordt (zie tabel 23).

**Tabel 23 – Stelling: er is een nood aan
bijkomende training rond het leren
omgaan met advocaten tijdens een
verhoor.**

	n	%
Helemaal oneens	12	3,3
Oneens	67	18,3
Neutraal	81	22,1
Eens	160	43,7
Helemaal eens	46	12,6
Totaal	366	100,0

Naast de aanpassing van houding of vaardigheden kan men ook de vraag stellen of de verhoortechnieken op zich aangepast moeten worden. Dhr. Roelant reageerde op deze vraag *‘verhoortechnieken blijven verhoortechnieken’*. Hij wordt hier bijgestaan door de andere expert, dhr. Bockstaele die ook stelt dat de reeds gebruikte verhoortechnieken nog altijd mogelijk zijn. *‘Het is niet verboden hé. Wij kunnen nog altijd. RPM (rationalisatie, projectie, minimalisatie) is niet verboden. Er is geen enkele rechtspraak die dat verbiedt.’* Ondanks deze mening van de twee experts leeft het gevoel dat de verhoortechnieken moeten aangepast worden. Onderstaande tabel 24 toont immers aan dat 31,7% of 116 van de 366 respondenten van mening is dat ze hun verhoortechnieken aanpassen door de aanwezigheid van een raadsman. Er zijn hier geen grote verschillen op te merken naar leeftijd of basisfunctionaliteit toe, het is dus een algemene vaststelling. Dit is zeker ook een item die naar voor kan komen tijdens een bijkomende training. Mogelijks worden dus op dit moment verkeerde technieken gebruikt ofwel is er een verkeerde perceptie dat de verhoortechnieken dienen aangepast te worden. In ieder geval is er onduidelijkheid over het gebruik van de juiste verhoortechnieken. Dit vertaalt zich dan ook in tabel 25. Een meerderheid van 236 respondenten (64%) is het dan ook (helemaal) eens dat er een nood is aan bijkomende opleiding rond het verhoor en/of de verhoortechnieken.

Tabel 24 – Stelling: ik moet mijn verhoortechnieken aanpassen door de aanwezigheid van een advocaat.

	n	%
Helemaal oneens	49	13,4
Oneens	118	32,2
Neutraal	83	22,7
Eens	98	26,8
Helemaal eens	18	4,9
Totaal	366	100,0

Tabel 25 – Stelling: er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond verhoor/verhoortechnieken.

	n	%
Helemaal oneens	2	,5
Oneens	39	10,7
Neutraal	89	24,3
Eens	165	45,1
Helemaal eens	71	19,4
Totaal	366	100,0

De nood aan training van attitude en vaardigheden zoals in het onderzoek van Smets naar voor komt (2012) is dus zeker aanwezig. In dat onderzoek zit er ook nog een theoretische component binnen de voorgestelde opleiding die complementair dient te zijn met dit praktisch gedeelte. In de uitgevoerde bevraging van de politiediensten werd er gepeild naar de nood van bijkomende opleiding inzake de Salduz (Plus)-wetgeving.

Om de rechten die naar voor komen binnen de Salduz-wetgeving te kunnen waarborgen moet die wetgeving wel duidelijk zijn, zeker voor de politiefunctionarissen die deze rechten moeten voorzien. Slechts 35,8% van de respondenten vindt de Salduz-wetgeving en de te volgen procedures dan ook duidelijk, waar dit niet het geval is bij 38% van de respondenten (zie tabel 26). Bij de rechedienst is de onduidelijkheid minder (29%), het zit voornamelijk bij de interventiediensten (46,3%) en bij de andere diensten (41,6%). Bij de verschillende leeftijdscategorieën kunnen we ook een onderscheid vaststellen. 43,4% van de 50-plussers vindt de wetgeving en procedures duidelijk, waar dit 39,8% is bij de respondenten onder de 35 jaar en slechts 29,9% bij de tussencategorie.

Tabel 26 – Stelling: de Salduz-wetgeving en de te volgen procedures zijn duidelijk.

	n	%
Helemaal oneens	24	6,6
Oneens	115	31,4
Neutraal	96	26,2
Eens	116	31,7
Helemaal eens	15	4,1
Totaal	366	100,0

Een goed begrip van de regelgeving is toch noodzakelijk om die goed te kunnen toe te passen en zo correct de rechten van de verhoorde te vrijwaren. Zoals we in de bespreking van de Salduzwet hebben vermeld is er al een basisonderscheid tussen verschillende verhoorcategorieën. Afhankelijk van de hoedanigheid van de verhoorde en de eigenschappen van het feit dat ten laste wordt gelegd, wordt het verhoor gevoerd in categorie Salduz I, Salduz II, Salduz III, Salduz IV of valt het buiten de Salduz-wetgeving (bv. technisch verhoor). Dit onderscheid is belangrijk omdat er aan iedere categorie verschillende rechten aan gekoppeld worden. Het kiezen van een verkeerde categorie kan dus er voor zorgen dat de verhoorde enkele rechten misloopt of er niet van op de hoogte gesteld wordt. Het is dan ook verbazingwekkend dat tijdens de bevraging 40,2% van de respondenten verklaart dat ze soms moeite ondervinden om te weten in welke Salduzcategorie ze moeten verhoren (zie tabel 27)⁴². Dit probleem stelt zich voornamelijk bij de interventie (48,5%) en andere diensten (55,8%) en in mindere mate bij de rechediensten (25,2%). Naar leeftijd toe zit het probleem zowel bij de verhoorders minder dan 35 jaar (36,3%) als bij de 50-plussers (28,9%), maar vooral bij de tussencategorie (47,5%).

---

⁴² Binnen de verschillende categorieën is er vaak nog een verdere onderverdeling (zeker bij Salduz III & Salduz IV) naargelang de situatie van de verhoorde. Zo is er bijvoorbeeld een ander formulier voor het verhoor tijdens de eerste arrestatietermijn dan voor het verhoor na een bevel tot aanhouding. Dit laatste formulier kan dan nog eens verschillen naargelang de aanhouding onder elektronisch toezicht gebeurd of niet. Dit kan mogelijk ook een bijkomende verwarring creëren die opgenomen is in het antwoord van de respondenten op deze vraag.

Tabel 27 – Stelling: ik ondervind soms moeite om te weten in welke Salduz-categorie ik moet verhoren.

	n	%
Helemaal oneens	47	12,8
Oneens	129	35,2
Neutraal	43	11,7
Eens	118	32,2
Helemaal eens	29	7,9
Totaal	366	100,0

De Salduz-wetgeving omvat veel meer dan enkel het basisonderscheid tussen de verschillende verhoorcategorieën. De inhoud van de wetgeving (alsook de procedures zoals eerder aangehaald) kan dus zeker het onderwerp vormen van een bijkomende training specifiek rond Salduz en Salduz Plus. 55,5% van de respondenten is het dan ook eens dat er een nood is aan bijkomende opleiding rond deze wetgeving, zoals blijkt uit tabel 28. Deze nood is het meest aanwezig bij de interventiediensten (67,2%) dan bij de recherche (42,6%). 61% van de derde categorie vindt bijkomende training toch ook noodzakelijk.

Tabel 28 – Stelling: er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond Salduz (Plus).

	n	%
Helemaal oneens	4	1,1
Oneens	46	12,6
Neutraal	113	30,9
Eens	159	43,4
Helemaal eens	44	12,0
Totaal	366	100,0

Een keuze om binnen de geïntegreerde politie meer te investeren in opleidingen rond Salduz en verhoor(technieken) in het algemeen lijkt hiermee dus wel verantwoord te zijn. De wetgeving is dan ook de laatste jaren ingrijpend veranderd wat zorgt voor onduidelijkheid bij de

politie mensen op het terrein. Naast bijkomende opleiding kan er al een eerste stap gezet worden door meer te communiceren rond de Salduz-wetgeving en de wijzigingen die dit met zich meebrengt. Uit de bevraging blijkt dan ook dat 47% van de respondenten vindt dat er niet voldoende gecommuniceerd wordt rond (de wijzigingen binnen) de Salduz-wetgeving (zie tabel 29). Opmerkelijk is dat vooral binnen de interventiediensten niet voldoende gecommuniceerd wordt (61,9%) waar dit minder ervaren wordt bij de recherche (38,1%) en andere diensten (39%). Dit kan ook de hogere nood aan opleiding rond Salduz verklaren bij de interventiediensten. Het kan dus al een idee zijn om meer rond dit thema te communiceren bijvoorbeeld door een nieuwsbrief die een bepaalde topic verduidelijkt. Het opstellen en verspreiden van een dergelijke nieuwsbrief lijkt mij dan ook een stuk minder arbeidsintensief dan het organiseren en geven van opleidingen. Bij de interventiediensten, waar dit toch voornamelijk een probleem vormt, kan er bij de briefing voor aanvang dienst kort eens een element verduidelijkt worden. Uiteraard blijft het praktisch gedeelte binnen een opleiding ook noodzakelijk naast het louter theoretisch toelichten van de wetgeving.

Tabel 29 – Stelling: er wordt voldoende gecommuniceerd rond (wijzigingen binnen) de Salduz-wetgeving.

	n	%
Helemaal oneens	36	9,8
Oneens	136	37,2
Neutraal	78	21,3
Eens	107	29,2
Helemaal eens	9	2,5
Totaal	366	100,0

DISCUSSIE & AANBEVELINGEN

---

1. Inleiding

De inhoud van Salduz Plus werd intussen uitvoerig beschreven alsook de impact op de politieverhoorders en het (organiseren van een) verhoor. De wetgeving heeft daarnaast evenwel nog een aantal discussiepunten binnen de politie naar boven gebracht. Deze worden in de volgende paragrafen besproken, met een terugkoppeling naar de bevraging omtrent deze items. Gezien er toch enkele problemen vastgesteld werden in de vorige delen, worden er ook enkele aanbevelingen geformuleerd die de omvang van deze problemen kunnen reduceren.

2. Rechten van verhoorde

Even innocent persons placed under a cloud of accusation, feel apprehension or anxiety and sometimes, guilt, through the operation of unconscious factors.

(Horowitz, 1956)

De basis van Salduz (Plus) is het vrijwaren van de rechten van verhoorden, meer bepaald de rechten omvat in artikel 6 EVRM. Zijn de rechten van de verhoorden nu meer gevrijwaard, met andere woorden is de doelstelling van alle Salduz-wetgevingen bereikt? De experts zijn er in ieder geval sceptisch over. Op de vraag of er nu een beter rechtspositie is voor de verhoorde antwoordt dhr. Bockstaele kort: *'In theorie wel, maar in de praktijk niet.'* Dhr. Roelant vindt dat er na de invoering van Salduz zelfs meer rechten geschonden worden. Hij duidt dit aan de hand van een voorbeeld: *'Een immens nadeel van Salduz is dat we mensen verplicht zijn om ze in een keurslijf te duwen. Voor het salduz-gebeuren had je: iemand werd verhoord en op het einde van het verhoor werd dan gezien of ze verdachte of getuige was en bepaalde de magistraat wat er moest gebeuren. Een voorbeeld hiervan: een kindje komt te overlijden en de ouders zijn dus slachtoffer want ze zijn hun kindje kwijt. Het is in de woning gebeurd dus zijn ze ook*

verdachte. Om de mensen, ze noemen dit dan, de meeste rechten toe te kennen, moet je ze op z'n minst als verdachte aanschouwen, want anders schend je hun rechten. En ik heb nog nooit geweten dat zoveel rechten geschonden worden, zijnde vrijheidsbenemingen, die voor het Salduz-gebeuren niet nodig waren. Daar heb ik toch mijn vragen bij. Het (Salduz) is in leven geroepen om meer rechten te waarborgen en we hebben er nog nooit zoveel geschonden, want een vrijheidsbeneming vind ik een ongelooflijke schending van uw rechten.'

De respondenten werden ook bevraagd naar hun mening hierover. Slechts 17,8% vindt dat de rechten van de verhoorde meer gerespecteerd worden door de invoering van Salduz (Plus), tegenover 52,7% die dit niet vindt (tabel 30).

Tabel 30 – Stelling: door invoering van Salduz (Plus) worden de rechten van de verhoorde meer gerespecteerd dan ervoor.

	n	%
Helemaal oneens	40	10,9
Oneens	153	41,8
Neutraal	108	29,5
Eens	55	15,0
Helemaal eens	10	2,7
Totaal	366	100,0

Toch heeft Salduz (Plus) ook zijn positieve zijde voor de verhoorden. Door onder andere de schriftelijke verklaring te ontvangen zijn de verdachten meer op de hoogte van de procedure en van hun rechten. 44% van de respondenten vindt dan ook dat de verhoorden meer op de hoogte zijn van de juridische aspecten (tabel 31).

Tabel 31 – Stelling: de verhoorden zijn meer op de hoogte van de juridische aspecten dan voor Salduz.

	n	%
Helemaal oneens	9	2,5
Oneens	87	23,8
Neutraal	109	29,8
Eens	146	39,9
Helemaal eens	15	4,1
Totaal	366	100,0

Het voornaamste discussiepunt is volgens mij de gelijkheid van rechten. Dhr. Roelant gaf het al aan dat soms een slachtoffer als een verdachte dient aanzien te worden om meer rechten te kunnen geven. Met Salduz Plus is er al een toenadering naar het slachtoffer en de getuige gedaan door ook hen van bijstand van een advocaat te laten genieten. Ze moeten het wel zelf regelen en voorzien, terwijl dit voor een verdachte netjes door de politie geregeld wordt. Waarom heeft een categorie Salduz I ook een ‘zwijgrecht licht’ en een verdachte een ‘zwijgrecht zwaar’? Waarom is er überhaupt al een verschil in verhoorcategorieën? De rechtspositie van een slachtoffer of getuige kan dus zeker nog eens het onderwerp vormen van een navolgende discussie.

3. Audiovisuele registratie

Een volgend discussiepunt is de audiovisuele registratie. Dit staat los van het videoverhoor en omvat puur de registratie via beeld en geluid van het normaal politieverhoor. De expert dhr. Roelant ziet dit alvast als oplossing voor het tijdverlies die de bijstand met zich meebrengt: *‘De oplossing was volgens mij heel simpel: alle verhoren worden opgenomen. Dan heb je de advocaten niet nodig, want initieel was het de controle op de correctheid van het verhoor. Dus alle verhoren opnemen en als de cliënt of de advocaat bij inzage denkt dat er mogelijks dingen*

verkeerd gelopen zijn, dan hebben ze een termijn om dat aan te kaarten bij de magistratuur en moet dat verhoor gebrand worden, neergelegd worden en kunnen derden daarover oordelen of het correct is of niet. Dit zorgt voor een veel soepelere werking.[...] Bijkomend advies tijdens verhoor kan ook via skype/telefoon. Uren voor het wachten alleen al kan de kost van installatie van video-opnameapparatuur opvangen.'

Tijdens de survey werd dit ook aan de politieverhoorders voorgelegd. 45,4% is het eens met dhr. Roelant en stelt dat de audiovisuele registratie van elk verhoor de fysieke bijstand van een advocaat tijdens het verhoor kan vervangen. 21,6% is het daarmee oneens en 33,1% neemt een neutrale positie in (cfr. tabel 32). Voornamelijk bij de rekerchediensten zien ze dit als een mogelijkheid (51,6%) en minder bij de interventie (45,5%) en andere diensten (32,5%).

Tabel 32 – Stelling: de audiovisuele registratie van elk verhoor kan de fysieke bijstand van een advocaat tijdens het verhoor vervangen.

	n	%
Helemaal oneens	15	4,1
Oneens	64	17,5
Neutraal	121	33,1
Eens	120	32,8
Helemaal eens	46	12,6
Totaal	366	100,0

De gegevens laten in ieder geval een opening tot discussie. Dit item zou wel meer in detail onderzocht moeten worden. Kunnen dezelfde rechten gewaarborgd worden voor de verhoorde? Wat met het vertrouwelijk overleg? Wordt dit dan vervangen door een skypesessie/telefonisch contact? Hoe worden de geregistreerde gegevens bewaard/neergelegd? Zijn er voldoende faciliteiten om ieder verhoor audiovisueel op te nemen? Op deze laatste vraag antwoordden slechts 18,6% van de respondenten positief (zie tabel 33) dus daar moet er in ieder geval al

geïnvesteed worden. Bij de recherchediensten zijn er al net iets meer faciliteiten (25,2%) dan bij de interventiediensten (11,9%). Dit kan verklaren waarom de recherche de audiovisuele registratie ook meer als een alternatief ziet voor de bijstand. Bij de grote meerderheid blijven de voorzieningen voor zo'n registratie wel uit. Als men de kosten van het tijdsverlies door het ter plaatse komen van de advocaat natuurlijk samenlegt komt men wel aan een mooi bedrag om te kunnen investeren.

Tabel 33 – Stelling: op mijn werkplaats zijn er voldoende faciliteiten beschikbaar om ieder verhoor audiovisueel op te nemen.

	n	%
Helemaal oneens	117	32,0
Oneens	134	36,6
Neutraal	47	12,8
Eens	46	12,6
Helemaal eens	22	6,0
Totaal	366	100,0

4. Waarde van het verhoor

Het Europese best practice onderzoek van Algra uit 2012 kwam tot de conclusie dat de aanwezigheid van de raadsman tijdens het politieverhoor als positief werd ervaren door alle betrokken partijen, wanneer de raadsman een actieve rol kon innemen tijdens het verhoor. De politie in Engeland & Wales gaf zelfs aan dat haar positie was verstrekt door de aanwezigheid van de raadsman, nu zij geen verwijten meer kreeg van het uitvoeren van ongeoorloofde druk. Doordat de fase van het strafrechtelijke proces ook gecontroleerd werd door een raadsman kon achteraf door de verdachte niet meer geclaimd worden dat er fouten waren gemaakt. Hierdoor was het verzamelde bewijs uit een eerste verklaring bovendien zwaarder gaan wegen in de rechtbank. (Algra, 2012)

De Britse politie was dan wel tevreden over de daling van verwijten en de zwaarwichtigheid van de bewijzen tijdens de eerste verklaring, maar is het aantal bewijzen gelijk gebleven? Met andere woorden, bevat de verklaring, afgelegd in aanwezigheid van een advocaat, nog evenveel nuttige elementen dan zonder die aanwezigheid? Uit de survey blijkt dat 42,9% van de respondenten vindt dat het verhoor een mindere waarde heeft na invoering van Salduz (Plus). Dit staat tegenover 24% die vindt dat er geen waardevermindering is (zie tabel 34). Het zijn voornamelijk de oudere politiemensen die deze mening toegedaan zijn (48,7% van de 50-plussers tegenover 38,9% van hun collega's jonger dan 35 jaar). Gelet op het grote aantal verhoren die jaarlijks uitgevoerd worden is dit toch een merkwaardige vaststelling.

Tabel 34 – Stelling: een verhoor heeft minder waarde na invoering van Salduz (Plus).

	n	%
Helemaal oneens	11	3,0
Oneens	77	21,0
Neutraal	121	33,1
Eens	114	31,1
Helemaal eens	43	11,7
Totaal	366	100,0

Als het verhoor een mindere waarde heeft dan moet het bewijs wel ergens anders worden bekomen. 79,2% is dan ook de mening toegedaan dat er meer dan vroeger moet geïnvesteerd worden in ondersteund bewijs, naast het verhoor (zie tabel 35). Niemand is het zelfs helemaal oneens met deze stelling. Nochtans vindt 76,2% van de respondenten dat er echter ten opzichte van die andere onderzoeksdaden nu meer tijd besteed wordt aan het verhoren in verhouding met de periode voor Salduz (tabel 36). Door Salduz moet er meer geïnvesteerd worden in ondersteunend bewijs, maar toch gaat er sinds Salduz meer tijd in het uitvoeren van verhoren. Dit kan uiteraard te verklaren zijn door de grotere werklast die de Salduz-verhoren met zich meebrengen.

Tabel 35 – Stelling: er moet meer dan vroeger geïnvesteerd worden in ondersteunend bewijs (meer nood aan sporen, telefoniegegevens,...).

	n	%
Oneens	15	4,1
Neutraal	61	16,7
Eens	151	41,3
Helemaal eens	139	38,0
Totaal	366	100,0

Tabel 36 – Stelling: er wordt nu meer tijd besteed aan het (organiseren van) verhoren ten opzichte van andere onderzoeksdaden in verhouding met de periode voor Salduz

	n	%
Helemaal oneens	2	,5
Oneens	26	7,1
Neutraal	59	16,1
Eens	171	46,7
Helemaal eens	108	29,5
Totaal	366	100,0

De discussie blijft echter bestaan. Moet het vertrouwen in de waarde van het verhoor terug een boost krijgen of willen we eerder naar een technisch onderzoek van feiten gaan waar het verhoor slechts bijkomstig is? Expert David Roelant begrijpt de nood aan ondersteunend bewijs, maar benadrukt toch het belang van het verhoor: *‘Hoe meer dat je investeert in het technische aspect, hoe meer ondersteunend bewijs dat je kan verzamelen, hoe sterker dat je staat. Daar moet zeker geïnvesteerd worden, maar er is een heel belangrijk aspect dat over het hoofd wordt gezien als mensen zeggen “het verhoor heeft een minder grote waarde gekregen”. Dat is het aspect dat je maar enkel door het verhoren over bepaalde zaken een uitleg kan krijgen. En die uitleg is nog altijd superbelangrijk, want dat is heel dikwijls voor een rechter ten gronde het allerbelangrijkste. Niet wat dat iemand gedaan heeft, maar het waarom dat iemand gedaan heeft. En het waarom dat kun je enkel maar achterhalen door het verhoren.’*

5. Aanbevelingen

Ondertussen is Salduz Plus reeds anderhalf jaar in voege. Naar wetgevingsnormen is dit nog niet zo lang dus is het te begrijpen dat de wetgeving nog niet volledig door iedereen gekend is. Het behandelt echter een belangrijk thema, de procedures rond verhoren en de rechten van de verhoorden, wat dagdagelijkse materie is voor duizenden politieambtenaren op het terrein. Tijdens de bevraging lieten veel respondenten weten dat de wetgeving complex en niet duidelijk is. Dit probleem bleek het grootst te zijn bij de interventiediensten. Het is dan ook sterk aan te bevelen om bepaalde maatregelen te voorzien die deze onduidelijkheden kunnen wegwerken. Een mogelijkheid die in deze masterproef naar voor komt is het uitwerken van een opleiding of training. Het onderzoek van Smets hieromtrent (2012) kan een goede uitgangspunt vormen. Niet alleen de theoretische kant, de concrete inhoud van de wetgeving, komt aan bod maar ook een praktisch gedeelte. Het in deze masterproef gevoerde onderzoek leverde aanwijzingen op dat dit praktische stuk van de opleiding ook zijn nut kan hebben. Veel respondenten ervaren immers stress bij het uitvoeren van een verhoor of weten niet hoe ze moeten omgaan met die extra partij, de advocaat. Tijdens de practica, onder vorm van een rollenspel bijvoorbeeld, kunnen bepaalde attitudes en vaardigheden aan bod komen om te leren omgaan met die derde partij. Er kruipt natuurlijk wel wat tijd in het organiseren, geven en volgen van een opleiding. Er zijn ook andere mogelijkheden die bepaalde aspecten apart aanpakken. Zo kan een nieuwsbrief een bepaald stuk wetgeving verduidelijken. Een meer *direct approach* kan zijn om die wetgeving uit te leggen tijdens een teambuilding, een workshop, een terugkomdag of waarom niet bij aanvang van de interventiedienst een kort stukje wetgeving integreren? Ook voor de training van vaardigheden zijn er alternatieven mogelijk zoals het gebruik van verhoorcoaches of het samenzetten van ervaren verhoorders bij de minder ervaren collega's.

Een vaak terugkomend probleem rond Salduz Plus is het tijdverlies, voornamelijk bij de organisatie van een verhoor. Het is dan ook opportuun om dit tijdverlies zoveel mogelijk te

beperken door een goede omkadering van de verhoorder. Het zijn vaak kleine zaken die telkens weer minuten kostbare tijd opsloppen. Dit is afhankelijk van dienst tot dienst en viel dan ook buiten deze algemene bevraging. Binnen de diensten kunnen deze zaken wel geïdentificeerd en aangepakt worden. Dit kan gaan van het makkelijk ter beschikking hebben van diverse formulieren (zoals de verklaring van de rechten in de juiste taal) tot voorzieningen naar infrastructuur. Zijn er voldoende lokalen voor een vertrouwelijk overleg ter beschikking en zijn die dicht bij het verhoorlokaal? Kunnen er bij een gerechtelijke actie reeds voldoende lokalen en desnoods tolken voorzien worden? Kan er iemand aangesteld worden om de verschillende Salduzdossiers van de verhoorden op te volgen zodat de uiteindelijke verhoorders de wachttijden nuttig kunnen invullen met de voorbereiding van het verhoor of andere onderzoeksdaden? Dit zijn verschillende items die, afhankelijk van de dienst, al dan niet van toepassing kunnen zijn, maar die wel zorgen voor een vlottere werking en minder onnodig tijdverlies.

BESLUIT

In tien jaar tijd zijn we van *Salduz vs Turkey* naar *Salduz Plus vs the police* gegaan. De uitspraak van het EHRM heeft geleid tot EU-richtlijnen die op hun beurt uiteindelijk tot de ontwikkeling van Salduz Plus leidden. Bij de politie zitten er toch enkelen met de handen in het haar bij de inhoud van deze wet. Er is dan ook veel veranderd zoals we in het eerste deel konden vaststellen. De grootste wijzigingen zijn het recht tot bijstand van een advocaat bij ieder verhoor, ongeacht de hoedanigheid van de verhoorde; de mogelijkheid tot vertrouwelijk overleg waar de organisatie bij een categorie Salduz IV bij de politie ligt; het bijkomend vertrouwelijk overleg tijdens het verhoor en het zwijgrecht die meer expliciet naar de voorgrond komt. Deze elementen hebben elk hun effect op de verloop of de inhoud van het verhoor. Waar de organisatie van het vertrouwelijk overleg en de bijstand het verloop kunnen beïnvloeden, daar beïnvloedt het beroep doen op het zwijgrecht, al dan niet op aangeven van de advocaat, de inhoud van de verklaring. Ook de invloed op de verhoorders zelf werd vastgesteld, voornamelijk door de bijstand van een advocaat tijdens het verhoor. Al werd het hier (hopelijk) duidelijk uitgelegd, toch blijft Salduz Plus een complexe materie voor veel politiefunctionarissen. Door die complexiteit en door de vele tijd die vaak verloren gaat wordt de werklust hoger en ervaren veel politiemensen dit ook door een verhoging van de werkdruk. De aangepaste arrestatietermijn gaf al wat meer ademruimte, maar toch blijft die druk aanwezig. Een aangepaste opleiding of training kan hen helpen om hiermee om te gaan, om een betere organisatie van hun werk te bekomen alsook om de wetgeving te verduidelijken.

Salduz Plus omvat nu alle elementen die in de EU-richtlijn 2013/48/EU naar voor komen. De wetgeving is dus aan zijn eindpunt gekomen, maar het laatste woord is in deze materie nog niet gevallen. Of de rechten van de verhoorde nu meer gerespecteerd worden wordt in dit onderzoek

toch in vraag gesteld. De positie van het slachtoffer is daar volgens mij zeker een discussiepunt. De waarde van het verhoor is eveneens onderwerp van discussie. Dat er meer moet geïnvesteerd worden in andere onderzoeksmethoden, in het vinden van ondersteunend technisch bewijs, staat buiten kijf. Het verhoor blijft echter zijn waarde behouden al wordt dat betwist door diverse respondenten. De audiovisuele registratie van de verhoren is een item die dan toch nog mogelijks voor een wetswijziging kan zorgen. Het is een middel die volgens een groot deel van de bevraagde politiefunctarissen een oplossing kan bieden ter vervanging van de fysieke bijstand van een advocaat. Dit zou een enorme tijdsinst opleveren, maar er is toch nog veel onderzoek nodig om alle aspecten van de bijstand te bekijken en nagaan of deze wel vervangbaar zijn door een loutere registratie van het verhoor al dan niet aangevuld met de mogelijkheid tot contact met een advocaat op afstand (telefoon/videoconferentie...).

De resultaten van dit onderzoek zijn toch op enkele vlakken verontrustend waardoor het toch aanbevolen is om aan deze pijnpunten te werken. Dit kan door trainingen of zelfs al door kleine structurele aanpassingen.

Salduz Plus betekent dus op sommige vlakken een min voor politieverhoorders maar mits enkele initiatieven kan er zeker een aanvaardbaar evenwicht gevonden worden.

BIBLIOGRAFIE

- Ainsworth, J. E. (1993). In a different register: The pragmatics of powerlessness in police interrogation. *The Yale Law Journal*, 103(2), 259-322.
- Algra, E. et. al. (2012). *De betrokkenheid van de raadsman tijdens het politieverhoor Europese best practices*.
- Bentham, J., & Dumont, E. (1825). *A treatise on judicial evidence*: JW Paget.
- Bergenhengouwen, G., Ten Horn, H., & Mooijman, E. (1997). Competence development-a challenge for human resource professionals: core competences of organizations as guidelines for the development of employees. *Industrial and commercial training*, 29(2), 55-62.
- Blackstock, J., Cape, E., Hodgson, J., Ogorodova, A., & Spronken, T. (2013). *Inside police custody: An empirical account of suspects' rights in four jurisdictions* (Vol. 113): Intersentia.
- Bryman, A. (2015). *Social research methods*: Oxford university press.
- Cape, E., & Hodgson, J. (2014). The Right to Access to a Lawyer at Police Stations: Making the European Union Directive Work in Practice. *New Journal of European Criminal Law*, 5(4), 450-479.
- Davies, M. B., & Hughes, N. (2014). *Doing a successful research project: Using qualitative or quantitative methods*: Palgrave Macmillan.
- Fruytier, B., Dijkers, J., Keesen, M., Janssen, J., van den Berg, I., Valeton, N., & Schouteten, R. (2013). *Werkdruk bewezen. Eindrapport werkdrukonderzoek rechterlijke macht*.
- Giannouloupoulos, D. (2013). *Custodial legal assistance and notification of the right to silence in France: legal cosmopolitanism and local resistance*. Paper presented at the Criminal Law Forum.

- Hezel, J. (2015). Inbreng van de geïntegreerde politie voor de omzetting van de richtlijn 2013/48/EU. *Salduz Plus.: Aandachtspunten bij de implementatie van de EU-richtlijn 2013/48, 11*, 133.
- Hoekstra, H. A., & van Sluijs, E. (2003). *Managing competencies: Implementing human resource management*: GITP.
- Horowitz, M. W. (1956). The psychology of confession. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*, 47(2), 197-204.
- Ma, Y. (2007). A comparative view of the law of interrogation. *International Criminal Justice Review*, 17(1), 5-26.
- Manheim, J. B., Rich, R. C., Willnat, L., Brians, C. L., & Babb, J. (2012). *Empirical political analysis*: Pearson Higher Ed.
- McClelland, D. (1993). The concept of competence. *Spencer, LM/Spencer, S.(1993): Competence at work: Models for Superior Performance, New York*, 3-8.
- Mirfield, P. (1997). *Silence, Confessions and Improperly Obtained Evidence*. Oxford: Clarendon Press.
- Moston, S., & Fisher, M. (2007). Perceptions of coercion in the questioning of criminal suspects. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 4(2), 85-95.
- Penne, H., Raes, A., Deveux, E., Deladriere, A., De Keulenaer, S., Franssens, M., & Decramer, K. (2013). Evaluatie Salduz wet. Eindrapport. In (pp. 86): Brussel: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid.
- Smets, L. (2012). Opleiding verhoortechnieken in het post-Salduz tijdperk: naar een universele nationale training? *Reeks Veiligheidsstudies*(1), 209.
- Verhoeven, W.-J. (2013). Rechtsbijstand bij het politieverhoor in Nederland. *Cahiers Politiestudies*, 4(28), 197.
- Weis, K. (2010). Ecba Autumn Conference 2009–The Future of Citizen's Rights in Criminal Proceedings in the European Union: Stockholm, Sweden–2 & 3 October 2009. *New Journal of European Criminal Law*, 1(1), 119-124.

BIJLAGE 1: LIJST MET TABELLEN

Tabel 1 – Vraag: binnen welke basisfunctionaliteit bent u hoofdzakelijk werkzaam?	47
Tabel 2 - Verdeeldheid binnen de leeftijdscategorieën	47
Tabel 3 - Ervaring in categorieën	48
Tabel 4 – Beroep op het voorafgaand vertrouwelijk overleg	50
Tabel 5 – Stelling: Door de invoering van het vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht.	54
Tabel 6 – Beroep op bijstand tijdens het verhoor.....	55
Tabel 7 – Stelling: advocaten halen vaak de druk weg uit een verhoor door een tussenkomst.	57
Tabel 8 – Stelling: advocaten kunnen een voordeel betekenen voor de waarheidsbevinding tijdens een verhoor.....	57
Tabel 9 – Stelling: het bijkomend vertrouwelijk overweg haalt de gecreëerde spanning weg.	58
Tabel 10 – Stelling: het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt door de advocaat vaak misbruikt om de geoorloofde druk weg te halen.	58
Tabel 11 – Stelling: na het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht waar dit voor dit overleg niet werd gedaan.	59
Tabel 12 – Stelling: onschuldige verdachten doen geen beroep op zwijgrecht.	60
Tabel 13 – Stelling: verdachten die beroep doen op hun zwijgrecht hebben een grotere kans op aanhouding.....	61
Tabel 14 – Stelling: in een navolgend verhoor (na inzage dossier) wordt meer gezegd dan tijdens een eerste verhoor.....	63

Tabel 15 – Stelling: de nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een lagere werkdruk gezien er meer ruimte is voor het regelen van verhoren en andere onderzoeksdaden.	64
Tabel 16 – Stelling: de nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een hogere werkdruk gezien de magistraten nu meer opdrachten geven die tijdens deze termijn moeten uitgevoerd worden.	64
Tabel 17 – Stelling: verhoren is een complexe zaak geworden.	66
Tabel 18 – Stelling: door de invoering van de Salduz-wetgeving zie ik er tegenop om een verhoor te organiseren.	66
Tabel 19 – Stelling: het inplannen van een verhoor wordt afgestemd op de agenda van de advocaat.	67
Tabel 20 – Stelling: het organiseren van een verhoor verhoogt merkbaar de werkdruk.....	67
Tabel 21 – Stelling: de Salduz-wetgeving heeft een grote impact op de werkdruk.....	67
Tabel 22 – Stelling: door de aanwezigheid van een advocaat ervaar ik meer stress voor de uitvoering van een verhoor.	70
Tabel 23 – Stelling: er is een nood aan bijkomende training rond het leren omgaan met advocaten tijdens een verhoor.....	71
Tabel 24 – Stelling: ik moet mijn verhoortechnieken aanpassen door de aanwezigheid van een advocaat.	72
Tabel 25 – Stelling: er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond verhoor/verhoortechnieken.	72
Tabel 26 – Stelling: de Salduz-wetgeving en de te volgen procedures zijn duidelijk.	73
Tabel 27 – Stelling: ik ondervind soms moeite om te weten in welke Salduz-categorie ik moet verhoren.	74
Tabel 28 – Stelling: er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond Salduz (Plus). ...	74

Tabel 29 – Stelling: er wordt voldoende gecommuniceerd rond (wijzigingen binnen) de Salduz-wetgeving.....	75
Tabel 30 – Stelling: door invoering van Salduz (Plus) worden de rechten van de verhoorde meer gerespecteerd dan ervoor.	77
Tabel 31 – Stelling: de verhoorden zijn meer op de hoogte van de juridische aspecten dan voor Salduz.	78
Tabel 32 – Stelling: de audiovisuele registratie van elk verhoor kan de fysieke bijstand van een advocaat tijdens het verhoor vervangen.	79
Tabel 33 – Stelling: op mijn werkplaats zijn er voldoende faciliteiten beschikbaar om ieder verhoor audiovisueel op te nemen.	80
Tabel 34 – Stelling: een verhoor heeft minder waarde na invoering van Salduz (Plus).	81
Tabel 35 – Stelling: er moet meer dan vroeger geïnvesteerd worden in ondersteunend bewijs (meer nood aan sporen, telefoniegegevens,...).....	82
Tabel 36 – Stelling: er wordt nu meer tijd besteed aan het (organiseren van) verhoren ten opzichte van andere onderzoeksdaden in verhouding met de periode voor Salduz	82

BIJLAGE 2: BEVRAGING POLITIEDIENSTEN

---

1. Begeleidende mail

Beste heer/mevrouw korpschef/gerechtigd directeur⁴³,
naast mijn functie als onderzoeker bij de FGP W-VI ben ik student master Criminologische wetenschappen aan de UGent. In het kader van mijn masterproef had ik graag onderstaande mail verspreid naar de operationele leden van uw politiezone. Specifiek is de doelgroep de collega's die verhoren uitvoeren, dus ik denk dan aan de leden van interventie, recherche, wijkwerking, onthaal... Na afloop van de bevraging kunt u uiteraard feedback krijgen zowel globaal (Vlaanderen) als specifiek voor de PZ X/FGP Y (met bv. identificatie van enkele noden naar infrastructuur of bijkomende opleiding toe). Laat u iets weten of de verspreiding mogelijk is?

Alvast bedankt voor de medewerking!

Met vriendelijke groeten,

Verlet Felix

***

Beste collega,

we nodigen u graag uit om deel te nemen aan de bevraging in het kader van mijn masterproef Criminologie. Dit onderzoek peilt naar de **impact** van de **Salduz (Plus)-wetgeving** binnen de politie.

We richten ons met de bevraging tot alle Vlaamse operationele politieambtenaren. We hopen hiermee een goed beeld te krijgen van de mening van zo veel mogelijk collega's.

[Link naar de enquête:](#)

https://ugenthabe.az1.qualtrics.com/jfe/form/SV_8l7K8ZH42mRAqyh

Deze bevraging is consulteerbaar via Portal. Uw antwoorden worden verwerkt met respect voor uw privacy.

U kunt deelnemen tot en met 4 mei. Het vergt maar een achttal minuten om de vragenlijst in te vullen. Als u bijkomende vragen hebt, kunt u mailen naar felix.verlet@ugent.be.

UGent-promotor: Prof. dr. A. Verhage.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

---

⁴³ De opties werden uiteraard aangepast aan de eigenheid van de contactpersoon die de ontvanger is van de mail. Om die persoon te kennen werd er eerst telefonisch contact opgenomen met de zone.

Met vriendelijke groeten,

Verlet Felix
Masterstudent criminologische wetenschappen
Rechercheur FGP West-Vlaanderen

2. Vragenlijst online survey

V1.1 Beste deelnemer,

U krijgt enkele vragen omtrent de wetgeving Salduz (Plus). Voorafgaand worden enkele algemene gegevens gevraagd. Deze dienen louter ter vergelijking. De vragenlijst is volledig vrijwillig en anoniem.

Het invullen duurt ongeveer 8 minuten. Er zijn geen goede of foute antwoorden, probeer zo waarheidsgetrouw mogelijk te antwoorden.

Alvast bedankt voor uw deelname,

Verlet Felix

Student Master in de Criminologische wetenschappen

Rechercheur bij de FGP West-Vlaanderen

V2.1 Van welke politiedienst bent u lid?

- FGP Antwerpen
- FGP Halle-Vilvoorde
- FGP Leuven
- FGP Limburg
- FGP Oost-Vlaanderen
- FGP West-Vlaanderen
- PZ Antwerpen
- PZ Mechelen/Willebroek
- PZ Limburg Regio Hoofdstad
- PZ Gent
- PZ Leuven
- PZ CARMA
- PZ Sint-Niklaas
- PZ Aalst
- PZ Arro Ieper

PZ Brugge

PZ Grensleie

PZ Riho

PZ Oostende

PZ Vlas

Andere

V2.2 Binnen welke basisfunctionaliteit bent u hoofdzakelijk werkzaam?

- Interventie
  - Wijkwerking
  - Recherche
  - Onthaal
  - Slachtofferbejegening
  - Verkeer
  - Openbare orde
  - Andere
-

V2.3 Wat is uw geslacht?

- M
  - V
  - X
-

V2.4 Wat is uw leeftijd?

17 24 31 38 45 52 59 66 70

Leeftijd

V2.5 Hoeveel jaar bent u reeds in dienst bij de politie?

0 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Dienstjaren

V3.1 Welke opleiding inzake verhoor(technieken) heeft u reeds gevolgd?

- Module verhoortechnieken tijdens basisopleiding
  - Module verhoortechnieken tijdens middenkaderopleiding
  - Module verhoortechnieken tijdens officierenopleiding (versnelde cursus basisopleiding)
  - Module verhoortechnieken tijdens de functionele gerechtelijke opleiding (FGO)
  - Rechercheverhoortechnieken (RVT)
  - Videoverhoor volwassen
  - (Video)verhoor minderjarigen
  - Verhoor van kwetsbare personen
  - Verhoor van psychopaten en geesteszieken
  - FBI-cursus (met oa. verhoortechnieken)
  - Specifieke opleiding inzake Salduz
  - Specifieke opleiding inzake Salduz Plus
-

V4.1 Hoe vaak voert u volgende verhoren uit? (Gelieve het meest precieze antwoord aan te duiden)

	Nooit	Minder dan 1 keer per maand	1-5 keer per maand	1-5 keer per week	Dagelijks
Salduz I-verhoor (getuige, slachtoffer)	☐	☐	☐	☐	☐
Salduz II-verhoor (verdachte van misdrijf niet strafbaar met vrijheidsbenemende straf, niet van vrijheid beroofd)	☐	☐	☐	☐	☐
Salduz III-verhoor (verdachte van misdrijf strafbaar met vrijheidsbenemende straf, niet van vrijheid beroofd)	☐	☐	☐	☐	☐
Salduz IV-verhoor (verdachte van misdrijf strafbaar met vrijheidsbenemende straf, van vrijheid beroofd)	☐	☐	☐	☐	☐
Verhoor buiten Salduz (bvb. technisch verhoor)	☐	☐	☐	☐	☐

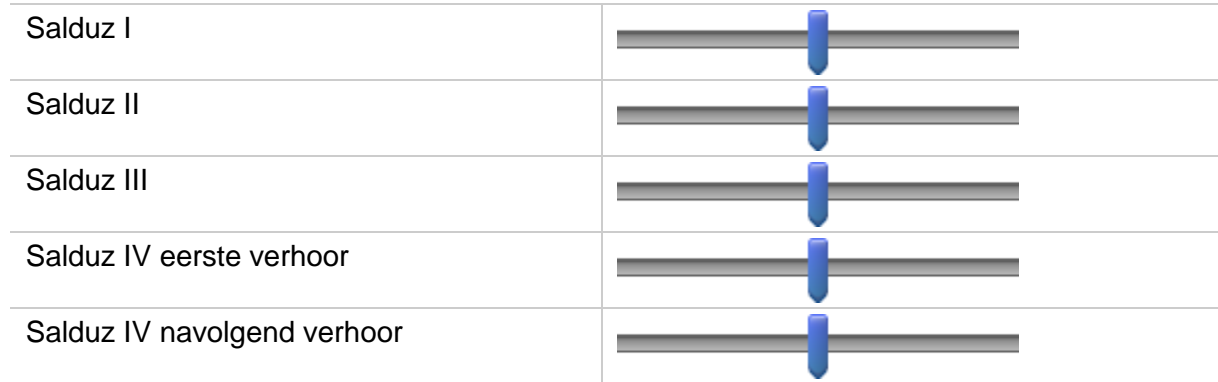
V5.1 In welk(e) domein(en) hebt u het laatste jaar meestal verhoord?

- Zware geweldsdelicten (geen zeden, bvb. doodslag)
  - Zedendelicten
  - Andere geweldsdelicten
  - Drugs
  - Verkeer
  - Diefstallen
  - Mensensmokkel/-handel
  - Economische en financiële criminaliteit
  - Bijzondere wetgeving
  - Andere
-

V6.1 Volgens uw ervaring, in hoeveel % van de verhoren (geschatte waarde) wordt er beroep gedaan op bijstand van een advocaat tijdens het verhoor?

Aantal % van de verhoren Geen ervaring

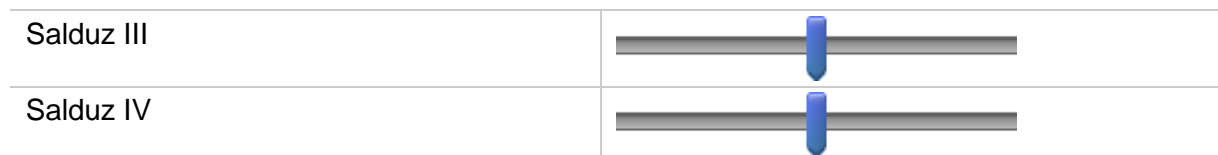
0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

V6.2 Volgens uw ervaring, in hoeveel % van de verhoren wordt er beroep gedaan op het voorafgaand vertrouwelijk overleg?

Aantal % van de verhoren Geen ervaring

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

V7.1 Hoe vaak komen volgende wachttijden voor als er een advocaat ter plaatse moet komen?

	Nooit	Weinig	Soms	Heel vaak	Altijd
0-1u	☐	☐	☐	☐	☐
1-2u	☐	☐	☐	☐	☐
+2u	☐	☐	☐	☐	☐
Gevraagde advocaat komt niet ter plaatse	☐	☐	☐	☐	☐

V8.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Door de invoering van de Salduz-wetgeving zie ik er tegenop om een verhoor te organiseren.	☐	☐	☐	☐	☐
Het inplannen van een verhoor wordt afgestemd op de agenda van de advocaat.	☐	☐	☐	☐	☐
Het organiseren van een verhoor verhoogt merkbaar de werkdruk	☐	☐	☐	☐	☐

V9.1 In hoeveel % van de gevallen wordt er, naar uw ervaring, beroep gedaan op het recht op het bijkomend vertrouwelijk overleg door een verhoorde Salduz IV (tijdens het verhoor)?

Aantal % van de Geen ervaring verhoorden Salduz IV

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

Beroep op bijkomend vertrouwelijk overleg

V9.2 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Het bijkomend vertrouwelijk overleg heeft meestal een positief effect op de waarheidsbevinding.	☐	☐	☐	☐	☐
Het bijkomend vertrouwelijk overleg haalt de gecreëerde spanning weg.	☐	☐	☐	☐	☐
Het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt door de advocaat vaak misbruikt om de geoorloofde druk weg te halen.	☐	☐	☐	☐	☐
Na het bijkomend vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht waar dit voor dit overleg niet werd gedaan.	☐	☐	☐	☐	☐

V10.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Door de invoering van het vertrouwelijk overleg wordt er meer beroep gedaan op het zwijgrecht.	☐	☐	☐	☐	☐
Onschuldige verdachten doen geen beroep op zwijgrecht.	☐	☐	☐	☐	☐
Verdachten die beroep doen op hun zwijgrecht hebben een grotere kans op aanhouding.	☐	☐	☐	☐	☐

V11.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Advocaten halen vaak de druk weg uit een verhoor door een tussenkomst.	☐	☐	☐	☐	☐
Advocaten kunnen een voordeel betekenen voor de waarheidsbevinding tijdens een verhoor.	☐	☐	☐	☐	☐
Door de aanwezigheid van een advocaat ervaar ik meer stress voor de uitvoering van een verhoor.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik moet mijn verhoortechnieken aanpassen door de aanwezigheid van een advocaat.	☐	☐	☐	☐	☐

V12.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Sinds de invoering van de Salduz-wetgeving worden er sneller bijkomende onderzoeksdadn gevraagd door de verhoorden/hun advocaat.	☐	☐	☐	☐	☐
De verhoorden zijn meer op de hoogte van de juridische aspecten dan voor Salduz.	☐	☐	☐	☐	☐
In een navolgend verhoor (na inzage dossier) wordt meer gezegd dan tijdens een eerste verhoor.	☐	☐	☐	☐	☐
Een verhoor heeft minder waarde na invoering van Salduz (Plus).	☐	☐	☐	☐	☐
Er moet meer dan vroeger geïnvesteerd worden in ondersteunend bewijs (meer nood aan sporen, telefoniegegevens,...).	☐	☐	☐	☐	☐

V13.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
De Salduz-wetgeving heeft een grote impact op de werkdruk.	☐	☐	☐	☐	☐
Er wordt nu meer tijd besteed aan het (organiseren van) verhoren ten opzichte van andere onderzoeksdaden in verhouding met de periode voor Salduz	☐	☐	☐	☐	☐
De nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een lagere werkdruk gezien er meer ruimte is voor het regelen van verhoren en andere onderzoeksdaden.	☐	☐	☐	☐	☐
De nieuwe wetgeving waarbij de arrestatietermijn verlengd is naar 48uur zorgt voor een hogere werkdruk gezien de magistraten nu meer opdrachten geven die tijdens deze termijn moeten uitgevoerd worden.	☐	☐	☐	☐	☐

V14.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Door invoering van Salduz (Plus) worden de rechten van de verhoorde meer gerespecteerd dan ervoor.	☐	☐	☐	☐	☐
Door de invoering van Salduz (Plus) worden meer verdachten gearresteerd zodat ze het maximum aan rechten krijgen die verbonden zijn aan een Salduz IV-verhoor.	☐	☐	☐	☐	☐
De audiovisuele registratie van elk verhoor kan de fysieke bijstand van een advocaat tijdens het verhoor vervangen.	☐	☐	☐	☐	☐
Op mijn werkplaats zijn er voldoende faciliteiten beschikbaar om ieder verhoor audio-visueel op te nemen.	☐	☐	☐	☐	☐
Op mijn werkplaats zijn er voldoende faciliteiten om een videoverhoor uit te voeren.	☐	☐	☐	☐	☐

V15.1 Gelieve aan te duiden in welke mate u het eens bent met volgende stellingen:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Ik ondervind soms moeite om te weten in welke Salduz-categorie ik moet verhoren.	☐	☐	☐	☐	☐
De Salduz-wetgeving en de te volgen procedures zijn duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Er wordt voldoende gecommuniceerd rond (wijzigingen binnen) de Salduz-wetgeving.	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond Salduz (Plus).	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een nood aan bijkomende training/opleiding rond verhoor/verhoortechnieken.	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een nood aan bijkomende training rond het leren omgaan met advocaten tijdens een verhoor.	☐	☐	☐	☐	☐
Verhoren is een complexe zaak geworden.	☐	☐	☐	☐	☐